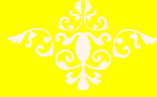

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

Anadolu İmam Hatip Lisesi

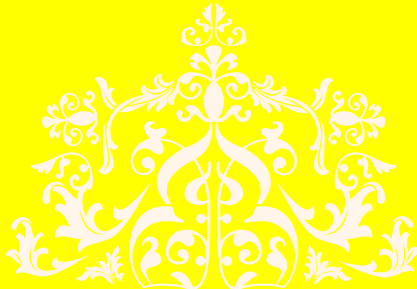
9

PEYGAMBERİMİZ'DEN HAYAT ÖLÇÜLERİ

Kırk Hadis

ETKİNLİKLERİ/YARIŞMALARI

Danışman

Nazif YILMAZ

Yayın Koordinatörü

Mehmet Nezir GÜL

Yayına Hazırlayanlar

Hasan ÖZARSLAN

Lokman AK

Mehmet Murat KARAKAYA

Ali Kemal ACAR

Mustafa YILDIZ

Hale KARABULUT

Ahmet POLAT

Sevde HIZLI

Tasarım ve Uygulama

Faize KOPAN

Mustafa YILDIZ

Hanife KOYUTÜRK

Öznur ÖZDEMİR

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ

9

PEYGAMBERİMİZ'DEN HAYAT ÖLÇÜLERİ

-KIRK HADİS-

Prof. Dr. M. Yaşar KANDEMİR

Prof. Dr. İsmail Lütfi ÇAKAN

Prof. Dr. Raşit KÜÇÜK

Ankara-2016

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ»

“(Resûlüm!) De ki: ‘Eğer Allah’ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın.’ Allah son derece bağışlayıcı ve esirgeyicidir.”*

PEYGAMBER EFENDİMİZ’İN HADİS ÖĞRENEN VE ÖĞRETENLERE DUASI

عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ :

«نَصَرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مِنَّا شَيْئًا ، فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَهُ
فَرُبَّ مُبَلِّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ».

(Abdullah) İbni Mes’ûd radiyallahu anh’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bizden bir şey işitip, onu aynen işittiği gibi başkalarına ulaştırın kimsenin Allah yüzünü ağartsın. Kendisine bilgi ulaştırılan nice insan vardır ki, o bilgiyi, bizzat işiten kimseden daha iyi anlar ve korur.”**

* Âl-i İmran suresi, 31. ayet.

** Riyâzû’s-Sâlihîn, Hadis No: 1392 (Tirmizî, İlim 7. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, İlim 10; İbni Mâce, Mukaddime 18; Menâsik 76)

İÇİNDEKİLER

1. Hadis: İhlas ve Niyet	8
2. Hadis: Salih Amelin Önceliği.....	10
3. Hadis: Müsibetlere Karşı Sabır	12
4. Hadis: Faydasız Şeyleri Terk Etmek	14
5. Hadis: Allah'a Sığınmak	16
6. Hadis: Doğruluk	18
7. Hadis: İki Önemli Nimet	20
8. Hadis: En Kârlı İnsan	22
9. Hadis: Hayatı Güzel Bir Şekilde Noktalamak	24
10. Hadis: Ömrü Bereketlendirmek	26
11. Hadis: İbadetle Arınmak	28
12. Hadis: Hayra Öncülük	30
13. Hadis: Güvenilir Müslüman	32
14. Hadis: Mü'minlerin Dayanışması	34
15. Hadis: Yetimleri Gözetmek	36
16. Hadis: Büyüklere Saygı, Küçüklere Merhamet	38
17. Hadis: Dost Seçiminde Titiz Olmak	40
18. Hadis: Namazla Arınmak	42
19. Hadis: İnfak	44
20. Hadis: Kolaylaştırmak	46
21. Hadis: Yumuşak Huyluluk	48
22. Hadis: Hayâ İmandandır	50
23. Hadis: Müslümanda Bulunmaması Gereken Özellikler	52
24. Hadis: Yemek Âdâbı	54
25. Hadis: Baştan Sona Bismillah	56
26. Hadis: Âdâb-ı Muâşerât	58
27. Hadis: Duası Geri Çevrilmeyenler	60
28. Hadis: Kur'an-ı Kerim Okumanın Fazileti	62
29. Hadis: Abdestin Manevî Kazanımı	64
30. Hadis: Cemaatle Namaz Kılmanın Değeri	66
31. Hadis: İslam'ın Şartları	68
32. Hadis: İcabet Vakti	70
33. Hadis: Ramazan Ayının Değeri	72
34. Hadis: Teravih Namazı	74
35. Hadis: Kutlu İlim Yolculuğu	76
36. Hadis: Peygamberimiz'in Dilinden Dualar	78
37. Hadis: Dili Korumak	80
38. Hadis: Özümüzün ve Sözümüzün Bir Olması	82
39. Hadis: Müslüman Müslümanın Kardeşidir	84
40. Hadis: Müslümanın Basireti	86

AÇIKLAMA VE TEŞEKKÜR

Peygamberimiz'den Hayat Ölçüleri: Kırk Hadis Kitapçığı, Anadolu imam hatip liseleri ve imam hatip ortaokullarında öğrenim gören öğrencilerimize İslam'ın temel kaynaklarından olan hadis ve sünnetin önemini kavratmak, hadis metinlerini okuma ve anlama yeteneği kazandırarak güncel olaylar ışığında hadisleri doğru yorumlamalarına yardımcı olmak, onlara ahlâkî değerleri kazandırmak ve bu değerlerin oluşmasında hadislerin rolünü fark ettirmek; mesleki bilgi, beceri ve yeteneklerinin gelişmesine katkı sağlayarak özgüven kazandırmak, okullarımızdaki benzer çalışmaları daha sistematik hâle getirmek ve uygulama birlikteliği sağlamak amacıyla gönüllü öğrencilerimizin katılacağı "Peygamberimiz'den Hayat Ölçüleri: Kırk Hadis Etkinlikleri ve Yarışmaları" için hazırlanmıştır.

Kitapçık, Erkam Yayınları tarafından 8 cilt olarak yayımlanmış bulunan "Riyâzü's-Sâlihîn: Peygamberimiz'den Hayat Ölçüleri" (Tercüme ve Şerh, İstanbul; 2001) isimli eserden seçilen hadisler, anlamları ve hadisten öğrendiklerimiz bölümlerinin -bazı kısaltma ve eklemeler yapılarak- alınan metinlerini içermektedir. Lütüfkâr davranışlarından dolayı kıymetli müelliflere ve yayınevine çok teşekkür ederiz.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عن علي رضي الله عنه كان
أدوم صفاً للشيء على الله عليه وسلم قال ما كن
بالظن إلا سخط ولا القصد إلا كره وكان رجلاً
والقوم لم يكن ليجمعوا القطط ولا السبط كان
جعل الحلال ماله في الظاهر والملك لم يكن كان
فوجهه ما وير أبهى من سبع أروع العبيد
أفاضل الأشجار جليل البشارة والكند أجود
دومسره شرا النكير والقادير
أدومسره شرا النكير والقادير
أدومسره شرا النكير والقادير

وَمَا إِنْ سَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

في حبيب وأدومسره شرا النكير والقادير
خاتم النبوة وهو خاتم النبيين أجمل الناس صلاً
وأضاهيهم في قلوبهم عرجة وأكرمهم عشرة من رآه
بشرته بأمر من جلا طهره وأحبه قولاً وأكرم ماله
قبله ولا بعده أميد صلى الله عليه وسلم اللهم صل
وسلم على سيدنا محمد وآله وصحبه أجمعين

İHLÂS VE NİYET

عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

« إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى ، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهَجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا ، أَوْ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهَجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ »

Hadisin Türkçesi

Müminlerin emiri Ömer İbni Hattâb radiyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinledim, dedi:

“Yapılan işler (ameller) niyetlere göre değerlendirilir. Herkes yaptığı işin karşılığını niyetine göre alır. Kimin niyeti Allah’a ve Resûlü’ne varmak, onlara hicret etmekse eline geçecek sevap da Allah’a ve Resûlü’ne hicret sevabıdır. Kim de elde edeceği bir dünyalığa veya evleneceği bir kadına kavuşmak için yola çıkmışsa onun hicreti de hicret ettiği şeye göre değerlendirilir.”¹

Açıklamalar

“Yapılan işler niyetlere göre değerlendirilir.” hadisi, insanın kazanacağı sevap ve günahlar ile yakından ilgili ve son derece önemlidir. Bazı âlimler, bu hadisle, İslamiyet’in üçte birini anlamının mümkün olduğunu söylemişlerdir. İmâm Buhârî de kitap yazarlara bir nasihatte bulunarak, eserlerine bu hadisle başlamalarını tavsiye etmiştir.

Niyet, bir işi Allah rızası için yapmayı kalpten geçirmektir. İş ya kalple, ya dille veya diğer organlarla yapılır. Kalbimizle yaptığımız işler, niyet ve düşüncelerimizdir. Dilimizle yaptıklarımız konuşmalarımızdır. Organlarımızla yaptığımız işler de fiil ve davranışlarımızdır. Sözler ve davranışlar çoğu zaman niyete bağlı olduğu için, iyi niyet bazen başlı başına bir ibadet olur. Kalpten geçen düşünceler, iyi niyete dayandığı zaman Allah katında değer kazanır. Bu esnada kalbin uyanık ve şuurlu olması gerekir. Dil bir şeye niyet ederken kalp bu düşünceye katılmazsa, niyet makbul olmaz.

Bu niyet hadisinden şöyle bir sonuç da çıkmaktadır:

1 Riyâzü’s-Sâlihîn, Hadis No: 1 (Buhârî, Bed’ü’l-vahy 1, İmân 41, Nikâh 5, Menâkıbu’l-ensâr 45, İtk 6, Eymân 23, Hiye 1; Müslim, İmâret 155. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Talâk 11; Tirmizî, Fezâilü’l-cihâd 16; Nesâî, Tahâret 60; Talâk 24, Eymân 19; İbni Mâce, Zühed 26)

Açıklamalar

Aslında ibadet olmayan bazı işler, iyi niyetle yapıldığı takdirde ibadete dönüşebilir. Mesela yemek yiyen kimse, bu gıdalardan elde edeceği kuvvetle ibadet edeceğini düşünürse, yemek yerken bile sevap kazanmış olur. Normal ticaretini yapan kimse, işini en iyi şekilde yaparak insanlara hizmet etmeyi, onları aldatmamayı düşünürse, hem para hem de sevap kazanabilir.

Hadis-i şerifimizde "Kimin niyeti Allah'a ve Resûlü'ne varmak, onlara hicret etmekse, eline geçecek sevap da Allah'a ve Resûlü'ne hicret sevabıdır" buyruluyor. Hicret, bir şeyi terk etmek demektir. Allah Teâlâ'nın yasak ettiği şeyleri terk edip yapmamak da genel manada hicret sayılmaktadır. Bu sebeple Peygamber Efendimiz:

"Muhacir, Allah'ın yasakladığı şeyleri bırakan kimsedir" buyurur.

Hicretten maksat, kâfirlerin elinde bulunan vatani bırakıp İslam yurduna göçmek demektir. Hz. Peygamber ile ashabı, Mekke'den Medine'ye bu maksatla göçmüşlerdir.

Bir adam hicret ederken dünyevi bir çıkar düşünmemiş, sadece Allah'ın rızasını kazanmayı ve Resûlullah'ı hoşnut etmeyi hedef almışsa, hicreti makbul olmuştur; Allah ve Resûlü'ne hicret etme sevabını elde etmiştir. Kim de hicret ediyor görünse bile, aslında bir dünyalık elde etme veya bir kadınla evlenme arzusuyla yola çıkmışsa, onun hicreti makbul sayılmaz ve hiçbir sevap kazanamaz.

Allah Teâlâ: "Kim ahiret kazancını istiyorsa, onun kazancını çoğaltırız. Dünya kazancını isteyene de dünyalık veririz; ama onun ahirette bir nasibi olmaz" (Şûrâ suresi (42), 20).

Bu hadîs-i şerifin söylenmesine şöyle bir olayın sebep olduğu anlatılır:

Sahabelerden biri, Ümmü Kays adlı bir hanımla evlenmek ister. Fakat o günlerde Ümmü Kays Medine'ye hicret etmeyi düşünmektedir. Kendisiyle evlenmek isteyen sahabeye, niyeti ciddi ise Medine'ye hicret etmeyi ve orada evlenmeyi teklif eder. Mekke'deki kurulu düzenini terk etmeyi henüz düşünmeyen o sahabe Ümmü Kays'la evlenmek arzusuyla Medine'ye hicret etmek zorunda kalır. Bu durumu bilen sahabeler, Ümmü Kays'ın muhaciri diye takıldıkları o zatın, hicret sevabı kazanıp kazanmadığını tartışmaya başlarlar. İşte o zaman Peygamber Efendimiz, bu hadîs-i şerifle meseleye açıklık getirerek herkesin niyetine göre sevap kazanacağını belirtir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yapılan işlerden sevap kazanabilmek için o işlere iyi niyetle başlamak gerekir.
2. Niyetin kalben yapılması önemli olduğu için, bunu ayrıca dille söylemek şart değildir.
3. Allah rızası gözetilmeden yapılan işlerden sevap kazanılamaz.
4. İnsan görüldüğü gibi olmalı, dünyevi bir çıkar için dini kullanmamalıdır.
5. İhlâs, niyet sağlamlığı demektir.

SALİH AMELİN ÖNCELİĞİ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى أَجْسَامِكُمْ، وَلَا إِلَى صُورِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ
وَأَعْمَالِكُمْ»

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre Abdurrahman İbni Sahr radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah Teâlâ, sizin bedenlerinize ve yüzlerinize değil, kalplerinize ve amellerinize bakar.”²

Açıklamalar

İnsanlar genellikle dış görünüşe önem verirler. Güzel ve yakışıklı olanlarla varlıklı kimseler toplumda daha büyük itibar görürler. Çirkin ve fakir olanlara bazı insanlarca pek değer verilmez. Bu ölçüler ruh ve gönül dünyasını tanımayan sığ ve sathî (yüzeysel) kimselerin değer ölçüleridir.

² Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 8 (Müslim, Birr 33. Ayrıca bk. İbni Mâce, Zühed 9)

Açıklamalar

Allah Teâlâ ise insanların davranışlarını iyi ve kötü olarak değerlendirirken ne beden güzelliğine, ne de mal varlığına bakar. Çünkü bunlar gelip geçici değer ölçüleridir. Önemli olan ruh güzelliği ve gönül zenginliğidir. Daha da önemlisi bu ruh güzelliği ile gönül zenginliğinin iyi hâl, güzel davranış ve samimi ibadetler olarak dışa yansımasıdır. İnsanlara iyilik yapma heyecanı, Allah'a kulluk edebilme aşkıyla yaşamaktır. Kalıcı olan, insanın gerçek değerini ortaya çıkaran işte bu meziyetleridir.

Peygamber Efendimiz, "Allah Teâlâ sizin yüzlerinize ve mallarınıza değil, kalplerinize ve amellerinize bakar." (Müslim, Birr 34) buyurmaktadır.

Allah Resulü'nün kendi mübarek kalbine işaret ederek üç defa: "Takva işte şuradadır." (Müslim, Birr 32; Tirmizî, Birr 18) buyurması, insanın gerçek değerinin ihlaslı bir kalbe sahip olmasıyla anlaşılacağını göstermektedir.

Helaller ve haramların kesin surette belli olduğunu, şüpheli görünen davranışlardan sakınmak gerektiğini açıkladığı meşhur hadis-i şerifin sonunda Peygamber Efendimiz kalbin önemini şöyle belirtir:

"Şunu iyi bilin ki insan vücudunda küçük bir et parçası vardır. Eğer bu et parçası iyi olursa, bütün vücut iyi olur; bozulursa, bütün vücut bozulur. İşte bu et parçası kalptir." (Buhârî, İmân 39; Müslim, Mûsâkât 107,108).

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ ibadetleri ve güzel davranışları değerlendirirken samimiyet derecesini, ihlas ve iyi niyeti esas alır.
2. Kalp, Allah'ın çok değer verdiği, devamlı surette haberdar olduğu bir merkezdir. Bu sebeple onu kötü duygulardan arındırmak, dinin tavsiye ettiği güzel hâl ve davranışlara sahip kılmak gerekir.
3. İbadetleri makbul ve değerli kılan kalptir. Bu sebeple öncelikle kalbi kin ve haset gibi manevi ve içtimâî (toplumsal) hastalıklardan arındırmalı, mükemmel hâle getirmeye çalışmalıdır.

MÜSİBETLERE KARŞI SABIR

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى»

Hadisin Türkçesi

Enes İbni Mâlik radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Nebî sallallahu aleyhi ve sellem:

- **“Sabır dediğin, felaketle karşılaştığın ilk anda dayanmaktır.”** buyurdu.³

Açıklamalar

Hiz. Enes radiyallahu anh şöyle anlatır:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem bir defasında, (çocuğunun) mezarı başında (bağıra çağırarak) ağlayan bir kadının yanından geçti.

Ona:

“Allah’tan kork ve sabret!” buyurdu.

Kadın, o kendinden geçmiş hali ile kiminle konuştuğuna bakmadan:

“Çekil git, başımdan. Benim uğradığım felakete sen uğramış değilsin.” diye oldukça sert cevap verdi. Aksi halde Hiz. Peygamber’i tanımamasına rağmen bir Müslüman’ın böyle bir söz söyleyeceği düşünülemez. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem daha fazla üstelemeyip, yoluna devam etti. Zira tavsiyesini tekrar edecek olsaydı, muhtemelen kadın daha ağır ve aşırı sözler söyleyecekti. Bu ise kadını içinde bulunduğu sakıncalı halden çok daha büyük ve tehlikeli bir duruma düşürecekti.

Kimliği açıklanmayan bir sahâbi, kadının bu hareketinin bilgisizlikten kaynaklandığını düşünmüş olacak ki:

“Sana takva ve sabır tavsiye edenin kim olduğunu biliyor musun?” diye sordu. Kadın bilmediğini söyleyince, onun Hiz. Peygamber olduğunu haber verdi. Üzüntüden kendini kaybetmiş olan kadın, beyninden vurulmuşa döndü. Çocuğunun acısını unutup, Hiz. Peygamber’den af dilemek için yollara düştü,

3 Riyâzü’s-Sâlihîn, Hadis No: 32 (Buhârî, Cenâiz 32, 43; Ahkâm 11; Müslim, Cenâiz 14-15.

Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Cenâiz 23; Tirmizî, Cenâiz 13; Nesâî, Cenâiz 22)

Açıklamalar

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kapısına koştu.

Kadıncağız, Hz. Peygamber'in kapısında bir takım nöbetçilerin bulunacağını ve kendisinin belki de Peygamber'e ulaşmaya imkân bulamayacağını düşünüyordu. Kadın yemin ederek "Ben seni tanımamıştım!" diye özür beyan etti.

İki cihan güneşi ve büyük eğitimci Peygamber Efendimiz, hemen oracıkta, gerçek sabrın ne demek olduğunu ona ve dolayısıyla biz ümmetine tarif ederek, "Asıl sabır, bela ile ilk karşılaşma anında ona tahammül edebilmektir." buyurdu. Kadının kendisine karşı söylediği söz ve kaba davranışı üzerinde hiç durmadı. Zira önemli olan, Müslümanların gerçeği öğrenmesidir.

Bilinen bir gerçektir ki insan zamanla her şeye alışır ve dayanır. Zor ve önemli olan, bela ve musibetle ilk karşılaştığı anda ona dayanabilmektir. İlk sadme anını geçştirdikten sonra felaketin etkisi yavaş yavaş azalır. Fakat o anda boş bulunmak, Allah korusun, aklını kaçırmaktan, intihara kadar uzanan çok büyük ve acı sonuçlara vesile olabilir. Bu sebeple istenmeyen hâllerle ilk karşılaşma anında sabırlı davranmak, o anı geçştirmeye bakmak gerekmektedir.

Sabır, en çok ölüm olayı karşısında gereklidir. Müslüman'ın imandaki olgunluğu biraz da ölüm olaylarında gösterdiği sabırla ölçülür. Halkın, özellikle de kadınların ölene ağıtlar yakarak ağlamaları, sanıldığının aksine bir hüner ve marifet değildir. Asıl marifet o acılı anı, kadere rıza göstererek atlatmaktır. Böyle anlarda insanı bekleyen tehlike, Peygamber'i ve hatta Allah Teâlâ'yı ret anlamına gelecek sözler sarf etmektir. Zira üzüntü anında insanın direnci kırık olduğu için ağzından çıkan sözleri kontrol etmesi fevkalâde güçtür. Böylesi hallerde, olgun müminler, "İnna lillâh ve innâ ileyhi râci'ûn: Biz Allah'tan geldik yine O'na döneceğiz." diyerek teslimiyet gösterir ve sabrederler.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz, çevresiyle ilgilenir, emir bi'l-ma'rûf nehiy ani'l-münker (iyiliği emretmek, kötülükten sakındırmak) yapar, daima nazik ve yumuşak davranırdı.
2. Nasihat ve tavsiyelere gösterilecek tepkilere hazır olmak ve onlara göğüs germek gerekir.
3. Ölüye bağıra çağıra, yaka paça yırtarak ağlamak yasaklanmıştır.
4. Kabir ziyareti caizdir.
5. Kadınlar kabir ziyaretinde bulunabilirler. Çünkü Peygamber Efendimiz, bu hanımı, kabir başına gelmekten değil, bağıra çağıra ağlamaktan menetmiştir. Zaten kabir ziyareti, insanın, ahireti hatırlayıp ibret alması ve dünyaya dalmaması için bir vesiledir.

FAYDASIZ ŞEYLERİ TERK ETMEK

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَغْنِيهِ»

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Kendisini (doğrudan) ilgilendirmeyen şeyi terk etmesi, kişinin iyi Müslüman oluşundandır.”⁴

Açıklamalar

Dünyada lüzumsuz, boş ve faydasız hiçbir şey yoktur. Allah Teâlâ her yarattığını bir hikmete dayalı ve bir hizmete uygun yaratmıştır. Ancak her şeyin herkes için her zaman gerekli olması da hiç şüphesiz düşünülemez. Malayani, “kişinin dinine ve dünyasına faydası olmayan şey” anlamındadır. İnsanı doğrudan ilgilendirmeyen şeylere bu anlamda “lüzumsuz” veya “gereksiz” denilebilir. Halkımız “Üstüne elzem olmayan işe karışma.” derken, işte bu manayı dile getirmektedir.

⁴ Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No:68 (Tirmizî, Zühd 11. Ayrıca bk. İbni Mâce, Fiten 12)

Açıklamalar

Neyin malayani, neyin gerekli olduğunu ayırmak için, öncelikle sağlam değer ölçülerine sahip olmak lâzımdır. Hiç şüphesiz Müslümanlar için Müslümanlığın değer ölçüleri esastır. O halde olgun mümin, Müslümanlığın ölçülerine göre yaşayan ve çevresini bunlara göre değerlendiren kişidir. Malayaninin terkedilmesi, Müslüman'ın sürekli uyanık olduğunu gösterir.

Toplumda olumsuz gelişmelerin önlenmesi, büyük ölçüde gereksizlerin terkedilmesiyle mümkün olacaktır. Gereksizi terk etmek, lüzumları önem sırasına koyma fikrini de beraberinde getirir. Böylece Müslüman, her konuda en lüzumlu olanı işlemek, en gerekli olanı ortaya koymak başarısını ve basiretini yani olgunluğunu gösterir. Bu da onun güzel Müslüman olduğunun delili olur.

Malayani ile meşgul olmak, lüzumları ihmal etmeye götürür. Çünkü gerekli gereksiz her şeyle meşgul olmak insanı, kolayı tercihe yöneltir. Bütün bunlar ise, sonuçta Müslüman'ı fuzuli işlerin adamı durumuna düşürür. İyi Müslüman olabilmek için her şeyden önce kendisini ilgilendirmeyen fuzuli işlerle meşgul olmamak gerekir. Çünkü ömür kısadır ve hızla geçmektedir.

Gerekli gereksiz her şeyin harman olduğu günümüzde sadece lüzumlu işlerle meşgul olabilmek, ancak gerçekten olgun bir iman ile mümkündür.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Kendisini doğrudan ilgilendirmeyen söz ve işlerle meşgul olmamak, Müslümanın iyi bir seçim bilincine sahip olduğuna ve imanının olgunluğuna işaretir.
2. İnsan, dünya ve ahireti için gerekli ve lüzumlu olan işlerle meşgul olmalıdır.
3. Malayaniyi terk, sürekli ilahi denetim altında bulunduğu şuurunun bir sonucudur.

ALLAH'A SİĞİNMAK

عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ قَالَ:
« بِسْمِ اللَّهِ ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ ، اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ ،
أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزِلَّ ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلِمَ ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ »

Hadisin Türkçesi

Annemiz Ümmü Seleme radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Nebî sallallahu aleyhi ve sellem evinden çıkacağı zaman şöyle dua ederdi:

“Allah’ın adıyla çıkıyorum, Allah’a güveniyorum. Allah’ım sapmaktan, saptırılmaktan, kaymaktan, kaydırılmaktan, haksızlık yapmaktan, haksızlığa uğramaktan, cahilce davranmaktan ve cahillerin davranışlarına muhatap olmaktan sana sığınırım.”⁵

Açıklamalar

Tevekkül, her an Allah ile beraber olma şuurudur. Sürekli güven, bu şuurun sonucudur. Annemiz Ümmü Seleme radiyallahu anhâ bu rivayetinde, sevgili Peygamberimizin evinden çıkacağı zaman yaptığı dua ve güven yenilemesini haber vermektedir. Hz. Peygamber’in bu duayı yapmadan evinden çıkmadığını da yine Ümmü Seleme validemizin bir başka rivayetinden öğrenmekteyiz.

5 Riyâzü’s-Sâlihîn, Hadis No: 83 (Ebû Dâvûd, Edeb 103; Tirmizî, Daavât 34; İbni Mâce, Duâ 18)

Açıklamalar

Evden çıkıp topluma karışmak, günlük işlere dalmak yani insanlarla değişik boyutlu temaslarda bulunmak demektir. Efendimiz, yalnızken de evindeyken de, sokakta, çarşıda, pazarda iken de tüm işlerinde Allah'a güvendiğini, O'na sığındığını ifade etmektedir. Münasebetlerde, haklara riayet etmekte doğru yoldan ayrılmaktan, saptırılmaktan, bilerek bil-meyerek haktan uzaklaşmaktan, başkalarının kendisini yanıltmasından, muamelelerinde zulüm yapmaktan, kendisine başkalarının zulmetme-sinden, insanlara karşı cahilce davranmaktan cahillerin kaba ve kasıtlı davranışlarına muhatap olmaktan Allah'a sığınmak, tam bir güven duy-gusuyla güne başlamaktır. Dünya işlerine dalıp Allah'ı unutmak, insanla-rın telkinlerine kanıp doğrudan ayrılmak hiç şüphesizdir ki insanı birçok yanılaşa itecektir. Böyle bir tehlikeyi daha ilk adımda, Allah'ın yardımını ve korumasını talep ederek önlemeye çalışmak, bizzat kendi kendisine uyanıklığı telkin etmek demektir.

Hadiste Peygamber Efendimiz sapıklıktan, zilletten, ayağının kayma-sından, zulümden ve cahilce davranışlardan Allah'a sığınırken bu nokta-ların toplum içinde son derece önemli olduğuna dikkat çekmiş, bu tür tehlikelerden uzak kalabilmek için Allah'tan yardım dilemek gerektiğine ısrarla işaret etmiş olmaktadır.

Hadîs-i şerîften Allah'a tam güven ve tereddütsüz imanın (yâkin) du-lara da yansıması gereği anlaşılmaktadır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hz. Peygamber daima Allah'a sığınır ve O'ndan yardım dilerdi.
2. Evden dışarı çıkarken bu hadîsi şerîfteki gibi dua etmek müstehab-dır (doğru bir davranıştır).
3. Sapıklık, zillet, zulüm ve cehaletten sürekli uzak kalmaya gayret et-mek lâzımdır.

DOĞRULUK

عَنْ أَبِي عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
« قُلْ : آمَنْتُ بِاللَّهِ : ثُمَّ اسْتَقِمَّ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Amr (veya Ebû Amre) radiyallahu anh'dan rivayetle Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Allah'a inandım de, sonra da dosdoğru ol!"
buyurdu.⁶

Açıklamalar

Hadîs-i şerîfin ravisi Süfyân İbni Abdullah Peygamber Efendimize isteği ni son derece nazik sınırlar içinde arz etmiş, "Bana İslamiyet'i tarif et." deyip geçmemiş, "Bana İslamiyet'i öylesine özlü, açık ve kapsamlı tarif et ki bir daha senden başkasına sorma ihtiyacı duymayayım." demiştir.

Efendimiz, peygamberlik vasfı ve cevâmiü'l-kelim (az sözle engin manalar dile getirme) özelliği ile bu zorlu isteği, "Allah'a inandım de, sonra dosdoğru

⁶ Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 86 (Müslim, İmân 62. Ayrıca bk. Tirmizî, Zühd 61; İbni Mâce, Fiten 12.)

Açıklamalar

ol" diye iki cümlecikle cevaplamıştır. Hadisin bir rivayetinde cevap, "Rabbim Allah'tır de, sonra dosdoğru ol!" şeklindedir. Peygamber Efendimizin bu nefis ve veciz cevabı ile ayetteki "Rabbimiz Allah'tır deyip sonra da dosdoğru yaşayanlar..." ifadeleri arasındaki uyum pek açıktır. Yani Efendimizin cevabı, bu ayetlerden alınmıştır. Sünnet-i seniyyenin, Kur'an-ı Kerim kaynaklı olduğu bu örnekte son derece net olarak görülmektedir.

Tevhit ve istikamet (doğruluk), İslam'ın iki temel unsurudur. Her şeyden önce istikamet, hâlis bir tevhit inancına dayanmalıdır. Temelinde tevhit bulunmayan istikametten söz edilemez. Hayata istikamet veren Allah'ın birliği inancıdır.

Doğrulukta kalbin ve dilin dürüstlüğü pek büyük önem arz etmektedir. Kalp, beden ülkesindeki tüm organların reisidir. Tek Allah'a iman edip dürüstlüğü benimseyen bir kalp, diğer organları etkiler. Dil, kalbin tercümanıdır. Onun doğruluğu ve eğriliği de diğer organların tavırlarına tesir eder. Nitekim bir hadis-i şerifte "Her sabah bütün organların dile hitaben; bizim hakkımızda Allah'tan kork. Biz sana bağlıyız. Sen doğru olursan biz de doğru oluruz. Sen eğri olursan biz de eğriliriz." dedikleri bildirilmiştir. Bu, doğru sözlü olmanın önemini göstermektedir. Hatta bir başka hadiste de Efendimiz şöyle buyurmuşlardır: "Kalbi dürüst olmadıkça kulun imanı doğru olmaz. Dili doğru olmadıkça da kalbi doğru olmaz." (Ahmed b. Hanbel, Müsned III, 198). O halde özüyle sözüyle dosdoğru olmak gerekmektedir. Peygamberimizin "Allah'a inandım de, sonra da dosdoğru ol!" tavsiyesinin manası budur. İslam da bundan ibarettir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İslamiyet'i pek kısa bir şekilde tevhit ve istikamet olarak tarif etmek mümkündür.
2. Peygamber Efendimiz kendisine arz edilen isteklere cevap verirdi.
3. İstikamet, dünya ve ahirette mutluluk demektir.
4. İstikamet, imanın kemâlini gösteren bir derecedir.
5. Sahâbe-i kirâm İslam'ı öğrenmeye ve yaşamaya pek istekli idiler.
6. Ne istediğini açıkça söylemek, istenilen cevabı almanın ön şartıdır.

İKİ ÖNEMLİ NİMET

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«نِعْمَتَانِ مَغْبُورٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ: الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ»

Hadisin Türkçesi

İbni Abbas radiyallahu anhümâ'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İki nimet vardır ki insanların çoğu bu nimetleri kullanmakta aldanmıştır: Sıhhat ve boş vakit.”⁷

Açıklamalar

İbadet, tâat, iyilik ve hayır yapmak için, diğer bir ifadeyle mücadele için sıhhat ve vaktin önemi ortadadır. Ne var ki insanoğlunun devam edip gideceğini sandığı, fakat günün birinde, ansızın uçup gittiğini görerek aldanıldığını anladığı iki büyük nimet de yine sıhhat ve boş vakittir. “Her işin başı sağlık”, “sağlık olsun”, “Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi”

⁷ Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 98 (Buhârî, Rikak 1. Ayrıca bk. Tirmizî, Zühd 1; İbni Mâce, Zühd 15)

Açıklamalar

sözleri, dilimizde çokça kullandığımız ifade ve atasözleridir. Önemli olan sıhhatin kıymetini güzel sözlerle değil, ondan gereği gibi yararlanarak takdir etmektir.

Boş vakit, özellikle din ve mesai açısından giderek daha zor bulunur bir nimet haline gelmektedir. Hele büyük şehirlerin gürültülü, hızlı, çalkantılı ve yorucu günlük yaşantısına mahkûm olan insanlar, boş vaktin kıymetini çok daha iyi takdir etmektedirler. Gündüzü koşuşturma, gecesi televizyon ve internet işgali altında geçen çağın insanı, manevi hayatı için değerlendirebileceği boş vakte, ya da vakitlerini bu manevi mutluluğu için kullanmaya ne kadar muhtaçtır?

Sağlık ve boş vakit, mücadele yolunda değerlendirildiği ölçüde kazanılmış olur. Aksi halde bütünüyle kaybedilmiş demektir. Zira geçen hiç bir saniyenin geri döndürülmesi mümkün değildir. "Vakit kılıçtır", dikkat edilmezse insanı biçer. Sağlık da değeri elden çıktıktan sonra anlaşılan bir nimettir.

Bu iki nimeti Allah'a yakınlık yolunda kullanmakta dikkatli ve titiz olmak, bunları değerlendirmede başarılı olamayan çoğunluk içinden yakayı sıyrıp mücadeleyi kazanmak için ilk ve temel şarttır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Sıhhat ve boş vakit akıllıca değerlendirilirse, kul için iki dünya mutluluğu demektir.
2. Çoğu kişi vakitlerini faydasız işlerle, sıhhatlerini de zararlı şeylerle heder eder. Bu iki büyük nimetin kıymetini bilemez.
3. İslamiyet, vaktin ve sıhhatin değerlendirilmesini istemektedir. Çünkü ömür sermayesi bir defa kullanılabilir.

EN KÂRLI İNSAN

عَنْ أَبِي صَفْوَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«خَيْرُ النَّاسِ مَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَحَسَنَ عَمَلُهُ»

Hadisin Türkçesi

Ebû Safvân radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sal-lallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İnsanların en kârlısı, ömrü uzun, ameli güzel olandır.”⁸

Açıklamalar

Ömür, her birimizin dünya pazarında kalma süresidir. Onu takdir eden de Yüce Rabbimizdir. Bizim bu süreyi ne tayin etme ne de bilme imkânımız vardır. Görüntü ne olursa olsun, bu dünyadaki davranışların bir tek adı vardır: Amel. Her birimiz hakkında tutulan zabıtların tümü-

Açıklamalar

ne de amel defteri denilmektedir. Kârlılık, zararlılık; hayırlılık veya şerlilik işte bu defterdeki kayıtlara göre tespit edilmektedir. Hadisimiz de kâr ve zararı ömür-amel ilişkisi noktasından değerlendirmektedir. Zira bir başka rivayetinde “İnsanların en zararlısı da ömrü uzun, ameli kötü olandır.” ilâvesi bulunmaktadır.

Hadisimiz, uzunluğu istenen ömrün güzel amel ile değerlendirilmiş olması gereğini bize hatırlatmaktadır. Zira herkes, ahiretteki hayatını bu dünyada hazırlamaktadır. Buradaki güzel ameller, oradaki güzelliklerin çekirdekleridir. Bu sebeple Peygamber Efendimiz bir başka hadisinde “Müminin ömrü uzarsa, hayrı artar.” (Ahmed İbni Hanbel, Müsned, III, 27) buyurmuştur.

Amelin güzelliği, öncelikle meşru olması, sonra da ihsan kalitesine sahip bulunması ile mümkündür. Bu ise, Müslümanca yaşama sorumluluğu ve mutluluğuna sahip çıkmak demektir. Böyle bir gayretle geçecek ömrün uzun olması, elbette en büyük kârlılık ve saadettir. Bunun temini yani amelin güzelliğinin sağlanması, hiç şüphesiz nefsin arzularına uyararak değil, onunla mücadele ederek mümkün olacaktır. O halde yaşadığımız sürece nefisle mücadeleye devam etmek durumundayız.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yalnız başına uzun yaşamış olmak bir fazilet değildir. Ömrün uzunluğuna amelin güzelliği eklenirse bir kıymet ifade eder.
2. Güzel amel sahibi olmak için mücadeleyi sürdürmek gerekmektedir.

HAYATI GÜZEL BİR ŞEKİLDE NOKTALAMAK

عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«يُيَعَّثُ كُلُّ عَبْدٍ عَلَى مَا مَاتَ عَلَيْهِ»

Hadisin Türkçesi

Câbir İbni Abdullah radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Her kul öldüğü hâl (amel) üzere diriltilir.”

Açıklamalar

Herkes ne üzerinde, nasıl, hangi halde vefat etmişse, ahirette öylece diriltilecektir. Buna göre iyilik ve kulluk hallerini arttırmak, eceli iyi bir durumda karşılama imkânını hazırlamak demektir. Öteki dünyada güzel bir hal ile dirilmek mutluluğu da buna bağlıdır.

Açıklamalar

Ölüm kesin ve mecburi bir sonudur. “Her canlı ölümü tadacaktır.” Hiç bir canlı nerede, ne zaman öleceğini bilemez. Böyle olunca genellikle, belli yaşlardan sonra artık bu mecburi yolculuğu, günlük hayatın gündemine ağırlıklı şekilde hâkim kılmak, gâfil avlanmamak bakımından fevkalâde önemlidir. Zira “Nasıl yaşarsanız öylece ölür, nasıl ölürseniz öylece diriltirsiniz.” uyarısı, görünüş açısından genel bir gerçeğe dikkat çekmektedir.

Bütün bunlar düşünülünce, dilimizi güzel kelimeler söylemeye alıştırmak ve günü hayır üzere geçirmeye gayret etmek demek, ölümü uygun bir şekilde karşılamaya çalışmak demektir. Asıl gerçeği yani herkesin içinde sakladığı niyet ve sırları ancak Allah bilir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan nasıl yaşarsa öyle ölür, nasıl ölürse öyle dirilitir ve ahirette ona göre karşılık görür.
2. İyi bir niyet ve iyi bir hayat tarzına sahip olmak; kendine çeki düzen vermek, ahirette iyi bir hal üzere dirilmek için büyük önem arz etmektedir.

ÖMRÜ BEREKETLENDİRMEK

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
« مَنْ عَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ أَوْ رَاحَ ، أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ نُزْلًا كُلَّمَا عَدَا
أَوْ رَاحَ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Sabah veya akşam camiye giden kimseye, her gidişi için Allah cennette bir ikram hazırla(tı)r.”¹⁰

Açıklamalar

Tan yerinin ağarmasından öğle (zeval) vaktine kadar yapılan yürüyüşe Arapçada gudûv; öğleden gün batımına kadar yapılan yürüyüşe de revâh denir. Peygamber Efendimiz bu iki kelimeyi bir arada zikretmekle sabah-akşam yani bir gün boyunca mescide gidip gelmeyi kastetmiştir. Nitekim Allah Teâlâ bir ayette, “Cennette sabah-akşam yiyecekleri onlara

¹⁰ Riyâzû's-Sâlihîn, Hadis No: 125 (Buhârî, Ezân 37; Müslim, Mesâcid 285)

Açıklamalar

sunulur.” (Meryem suresi (19), 62) buyurmuştur. Yani orada kaldıkları sürece devamlı olarak onlara rızıkları verilir demektir.

Cennette sunulacak ikram, hadisimizde “nüzul” kelimesiyle anlatılmıştır. Nüzul, ziyafet, misafiri ağırlamak için yapılan hazırlık anlamındadır. Tabiatıyla bu hazırlık içine, yiyecek-içecek şeyler ve kalacak yer ve diğer ikramlar da dâhildir. Böyle olunca, hadisimizin anlamı “Sabah-akşam mescide devam eden kimseye Allah Teâlâ cennette devamlı ikramda bulunur.” demek olur. Mescide her gidiş-geliş sanki cennetteki ziyafet ve ikrama gidip gelmek gibidir. Bu da herhalde her Müslümanın arzu edeceği bir ikramdır. O halde cemaate devam etmek de başlı başına bir hayır ve iyiliktir. Hem de sonucu cennette ağırlanmak olan bir hayır ve iyiliktir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Cami ve mescitlere ibadet, zikir ve ilim için devam etmek başlı başına bir iyilik ve hayırdır.
2. Cemaate devam eden ve ibadetleri cemaatle eda eden kimse, cennette ağırlanmayı hak eder.

İBADETLE ARINMAK

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
« مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ، ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ ، فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ ، غُفِرَ لَهُ
مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ ... »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir kişi güzelce abdest alır, cuma namazına gider, hutbeyi ses çıkarmadan dinlerse, iki cuma arasındaki günahları bağışlanır.”¹¹

Açıklamalar

Hutbe okunurken mescidin tabanındaki bir şeylerle meşgul olmak, yanındaki insanların dikkatlerini de çekeceği ve hutbeyi dinleme görevini ihlal edeceği için cumanın sevabından mahrum kalmaya vesile olabilecek bir davranıştır. Zira unutulmamalıdır ki her zaman ve zeminin kendine has bir işi vardır. O zaman ve zeminde o işin yapılması en isabetli davranış

11 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 130 (Müslim, Cuma 27. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Salât 203; Tirmizî, Cuma 5; İbni Mâce, İkâme 62, 81)

Açıklamalar

olur. Ondan başkasıyla meşguliyet ise, abesle iştigaldir. Hutbe okunurken yapılacak yegâne iş de, susup hatibi dinlemekten ibarettir. Güzellik ve hayır buradadır. Hutbe esnasında başka şeylerle meşgul olmak, sanki hutbenin dinlenmemesini istemek gibidir.

Güzelce abdest alıp camiye cuma namazı için gelen ve emre uyarak hutbeyi dinleyen kimse, hatalarından kurtulur. Ulemâ bu hataların “küçük günahlar” olduğunu söylemişlerdir. Bu durum, bir iyiliğe on sevap ölçüsünün uygulamasıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Cuma günü yıkanmak farz değil, fazilettir.
2. Abdesti tastamam, güzelce almak müstehaptır.
3. Hutbe okunurken hiçbir şeyle meşgul olmadan ve konuşmadan dinlemek gerekir.
4. Hutbe esnasında bir başka şeyle meşgul olmak yasaktır. Cumanın fazilet ve sevabından mahrum kalmaya sebeptir.
5. Hutbeyi can kulağıyla dinlemek gereklidir.
6. Hatibi duymayacak kadar uzakta veya cami dışında olanlar da susmalı, konuşmamalıdır.
7. İbadetleri, şartlarına uygun biçimde, en güzel şekilde yerine getirmek ayrıca bir hayır ve iyiliktir.

HAYRA ÖNCÜLÜK

عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
« مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ ».

Hadisin Türkçesi

Ensardan İbni Mes'ûd radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:
"Bir iyiliğe öncülük eden kimseye o iyiliği yapanın ecri gibi sevap vardır."¹²

Açıklamalar

Bir adam Nebî sallallahu aleyhi ve selleme gelerek:
– Benim hayvanım helâk oldu, bana bineceğim bir hayvan ver, dedi.
Peygamber Efendimiz:
"Bende de yoktur." dedi. Orada bulunan bir adam:

12 Riyâzû's-Sâlihîn, Hadis No: 175 (Müslim, İmâre 133. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 115; Tirmizî, İlim 14)

Açıklamalar

– Ey Allah'ın Resûlü! Ben, kendisine binek hayvanı verecek bir kimseyi gösteririm, dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz bu hadisi söyledi.

Hadis, hayra öncülük yapmanın, hayır yapana ve hayır yapılmaya layık olana yardımda bulunmanın faziletini ifade eder. Çünkü hayra, iyiliğe delâlet etmek de bir hayırdır. Hayır yapana ecir ve sevap verildiği gibi, o hayrın yolunu gösterene de sevap verilir. Çünkü her insan bizzat kendisi hayır yapmaya güç yetiremeyebilir. Bundan elde edilen sevabın mutlaka eşit olması da gerekmez. Hayra öncülük ve delâlet, sözle, işle, işaretle veya yazmak suretiyle olabilir. Delâlet edene ecir verilmesi, hayır ve iyilik yapanın ecir ve sevabından da hiç bir şey eksiltmez.

Özellikle günümüzde hayır ve iyilik yapılması gereken birçok kişi, birçok İslami ve sosyal yardım kuruluşları vardır. Aynı şekilde, hayır yapmak isteyen ve layık olanı arayan hayırseverler de bulunmaktadır. Bunlara öncülük ve aracılık yapmak, Müslümanların görevleri olmalıdır. Özellikle büyük yerleşim birimlerinde, bunu organize eden hayır kurumları ve vakıfların bulunması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu kurumları samimiyetle yaşatmak ve toplumun hizmetinde kullanmak, küçümsenmeyecek hayırlardandır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hayra öncülük yapmak, hayrı işlemek gibi sevaptır.
2. Hayra öncülük sözle, işle, işaret ve yazı ile olabilir.
3. Hayra öncülük yapana verilen ecir ve sevap, hayır yapanın ecir ve sevabından hiçbir şey eksiltmez.
4. Hayra yönelik teşkilatlanma, günümüzün vazgeçilemeyecek zaruretlerinden biridir.

GÜVENİLİR MÜSLÜMAN

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ»

Hadisin Türkçesi

Abdullah İbni Amr İbni Âs radiyallahu anhumâ'dan rivayet edildiğine göre, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Müslüman, dilinden ve elinden Müslümanların zarar görmediği kimsedir. Muhacir ise, Allah’ın yasakladığı şeylerden uzak duran kimsedir.”¹³

Açıklamalar

Bu hadis, Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem’in “cevâmiü’l-ke-lim” olan yani az kelimeyle çok büyük anlamlar ifade eden sözlerindendir. Hadiste kastedilen Müslüman, kâmil bir imana ve salih amele sahip olan kimsedir. Yoksa bu vasfı tam olarak taşımayan bir kimsenin, Müslüman olmayacağı anlamına gelmez.

13 Riyâzü’s-Sâlihîn, Hadis No: 213 (Buhârî, İmân 4-5, Rikâk 26; Müslim, İmân 64-65.
Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Cihâd 2; Tirmizî, Kıyâmet 52, İmân 12; Nesâî, İmân 8, 9, 11)

Açıklamalar

İnsanın çok kullandığı iki uzvu el ve dil, hadiste özellikle anılmıştır. Çünkü yapılan kötülükler, başkasına zarar verme işi, yaygın olarak bu iki uzvuyla ilgilidir. Dil, sövmenin, kötü sözün, lânetin, gıybetin, iftiranın, kovuculuğun ve benzeri kötülüklerin vasıtasıdır. El ise dövmenin, yakıp yıkmanın, çalıp çırpmanın, bâtılı yazmanın ve benzeri fenalıkların vasıtası olan uzvumuzdur. Dilin ve elin sayılan kötülüklerinden uzak duranlar gerçek ve kâmil mümin olma özelliğini kazanırlar. Kötülüklerden uzak durmak, yasaklananları işlememek; emredilenleri yapmaktan daha önemlidir. Bu sebeple fazilet ve takvanın ölçüsü, emirleri yerine getirmekten ziyade, yasaklardan uzak durmaktır.

Muhacir, dinin emirlerini hakkıyla yerine getirebilmek için, bu imkânı bulamadığı vatanını terk ederek, dininin emirlerini yaşayabileceği bir mekâna göç eden kimsedir. Buradaki anlamı ise, zikrettiğimiz zahiri anlamı dışında, nefs-i emmârenin dâvet ettiği kötülüklerden, haramlardan uzak durmak ve onları terk etmek anlamına gelen deruni manasıdır. Her iki gaye ile hicret etmek, yani kötülüklerden uzaklaşmak en büyük seaplardandır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hangi şekilde olursa olsun, Müslümana eziyet yasaklanmıştır.
2. İslam'ın ve imanın kemâli, maddi ve manevî olarak başkalarına eziyeti terk etmekle elde edilir.
3. Müslüman'ın da bir takım noksanları olabilir.
4. Din için hicret nasıl büyük bir fedakârlık ve faziletse Allah'ın haramlarından uzak durmak da bir hicret ve fazilet kabul edilir.

MÜ'MİNLERİN DAYANIŞMASI

عَنْ أَبِي مُوسَى ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا» وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ

Hadisin Türkçesi

Ebû Mûsâ radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah salallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Müminin mümine karşı durumu, bir parçası diğer parçasını sım-sıkı kenetleyip tutan binalar gibidir.”

Hiz. Peygamber bunu açıklamak için, iki elinin parmaklarını birbirini arasına geçirerek kenetledi.¹⁴

Açıklamalar

Hiz. Peygamber, bazı konuları anlatırken teşbihler, benzetmeler yapardı. Bu hadiste de, müminlerin birbirlerine yardımcı olmalarını, aralarında yardımlaşmalarını, bir binanın unsurlarının birbirini sım-sıkı tutması, kenetlenmesi haline benzetmiştir. Böyle bir bina sağlam ve dayanıklı olur. Aksi takdirde ayakta duramaz, yıkılır. Şayet Müslümanlar birbirlerine yar-

14 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 224 (Buhârî, Salât 88, Mezâlim 5; Müslim, Birr 65.
Ayrıca bk. Tirmizî, Birr 18; Nesâî, Zekât 67)

Açıklamalar

dımcı olmaz, birlik ve beraberlik içinde bulunmaz, birbirlerine sınıksız kenetlenmezlerse güçlerini ve kuvvetlerini kaybeder, ayakta duramaz, yıkılırlar. Nitekim İslam tarihi, bunun hem müspet hem de menfi tecrübeleriyle doludur.

Müminler arasındaki yardımlaşma kavramını, sadece maddi cihetiyle ele almak doğru olmaz. Maddi cihet, yardımlaşmanın unsurlarından sadece biridir. Manevî yöndeki kardeşlik, dostluk ve samimiyet, birbirini sevmek, saymak, hak ve hukuka saygı, neticede maddi yardımlaşmayı da doğuran temel unsurlardır. İslam dininin emir ve yasakları, ibadetler, farzlar, birtakım yasaklar ve haramlar bu kardeşliği ve yardımlaşmayı sağlayan esaslardır.

Müslümanlar, niteliklerinden bahsettiğimiz yapıyı gerçekleştirmek için, gerekli olan her çareye başvurmalı, yaşadıkları zamanın ve mekânın gerektirdiği teşkilâtları kurmalı, sağlam bir bina gibi olmalıdırlar. Aksi takdirde tek başına İslam'ı yaşayamaz ve ayakta kalamazlar.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müminler, maddi ve manevî yönden birbirlerine yardımcı olmalı, bir binanın birbirine sınıksız kenetlenmiş taşları ve tuğlaları gibi bir beraberlik oluşturmalıdırlar.
2. Fert olarak, tek başına İslam'ı yaşamak ve yaşatmak mümkün olmaz. Fertler, dıştan gelen baskılara mukavemet edemezler. Baskı ve şiddete mukavemetin şartı birlik ve beraberliktir.
3. Birlikteliğini kaybeden toplumlar ayakta duramaz, yıkılırlar.

YETİMLERİ GÖZETMEK

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«كَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ أَوْ لِغَيْرِهِ. أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ»
وَأَشَارَ الرَّأْوِي بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى، وَفَرَّجَ بَيْنَهُمَا

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Kendi yetimini veya başkasına ait bir yetimi himâye eden kimseyle ben, cennette şöyle yanyana bulunacağız.” buyurdu.

Hadisin râvisi Peygamber Efendimiz gibi yaparak, işaret parmağıyla orta parmağını, aralarını biraz aralayarak (bunu) gösterdi.¹⁵

Açıklamalar

Erginlik çağına gelmeden önce babasını kaybetmiş çocuğa yetim deriz. Hadîs-i şerîf yetimleri, soy itibariyle yakınlık bakımından, insanın kendi yetimleri ve başkasına ait yetimler diye ikiye ayırmaktadır. Bir kimsenin kendi yetimleri; torunu, erkek veya kız kardeşinin çocuğu, öz veya üvey kardeşi, oğulluğu veya kocası ölen bir hanıma göre geride kalan çocukları yahut bu neviden yakınlarıdır.

Yetim bir yavrunun babadan anadan kalma malı bulunabilir. O takdirde bu yavru ergenlik çağına girene kadar kendisine sahip çıkmak, malının yok olup gitmesine meydan vermemek onu himâye etmek olur. Şayet malı yoksa onun himâyesi, babasının yokluğunu aratmamaya çalışmakla mümkün olur. Her toplumda olduğu gibi bizde de hadsiz hesapsız yetim vardır. Nice yetimler, ellerinden tutacak, kendilerini hayatın zor ve katı şartlarına alıştırarak rehberleri olmadığı için ezilmişler, itilip kakılmışlar ve âdeta kötü insan olmaya zorlanmışlardır.

Bu yavrulara sahip çıkanlar, toplumun bir açığını kapamış, bir yarasını sarmış olurlar. Kısacası, insan olmanın sorumluluğunu duymuş olurlar. Hayatın kahredici çarkının bir insanı ezmesine göz yummayanlar, eşsiz bir

¹⁵ Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 265 (Müslim, Zühd 42)

Açıklamalar

insani zevki tadarlar. Ayrıca şu hadis-i şerîfin vadettiği hesapsız mükâfatı kazanırlar:

“Bir kimse sırf Allah rızası için bir yetimin başını okşarsa, elinin bulunduğu her saç teline karşılık ona sevap vardır.” (Ahmed İbni Hanbel, Müsned, V, 250).

Her saç teline karşılık bir sevap, ne büyük mükâfattır...

Şu hâlde yüreğinden kopup gelen derin bir şefkat duygusuyla bir yetimi kucaklayıp bağrına basan, yanaklarına öpücükler konduran, ona yalnızlığını ve yetimliğini unutturmaya çalışan bir kimse, ilahi rahmet sağanağı altında yıkanmış ve günahlarından arınmış olmaktadır.

Bir yetim gülüyorsa başına şefkat eli değdiği içindir. Bir yetim gülüyorsa bütün bir toplum gülüyor demektir.

Şu hadis-i şerîf de bu gerçeği pekiştirmektedir:

“Bir kimse, Müslümanların arasında bulunan bir yetimi alarak yedirip içirmek üzere evine götürürse, affedilmeyecek bir suç işlemediği takdirde, Allah Teâlâ onu mutlaka cennete koyar.” (Tirmizi, Birr 14).

Affedilmeyecek suç ifadesi, hâtıra iki büyük günahı getirmektedir:

Biri Allah’a şirk koşmak yâni Allah’tan başka bir ilâhın varlığını kabul etmek, diğeri de kul hakkı yedikten sonra onu helal ettirmemektir.

Cennet’e girebilmek, şüphesiz büyük bir saadettir. Ondan da üstünü, Cennet’te Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem komşu olabilmektir. Cennet’i yaratan ve oradaki üstün mevkileri bazı iyilikleri yapanlara ayıran Allah Teâlâ, sevgili Resûl’üne komşu olma bahtıyarlığını, yetimleri koruyanlara lütfetmiştir. Ne mutlu o bahtıyarlara!..

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Cennette en üstün mevki, Hz. Peygamber’e komşu olabilmektir.
2. Bu üstün mevkii kazanmanın bir yolu, yetimi himâye etmektir.
3. Kendisinin veya başkalarının yetimlerini koruyanlar, Allah Teâlâ’yı hoşnut ederler.

BÜYÜKLERE SAYGI, KÜÇÜKLERE MERHAMET

عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ ، قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
« لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا ، وَيَعْرِفْ شَرَفَ كَبِيرِنَا »

Hadisin Türkçesi

Amr İbni Şuayb'ın, babası aracılığı ile dedesinden (Abdullah b. Amr) rivayet ettiğine göre Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:
“Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimizin (büyüklük) şerefini tanımayan bizden değildir.”¹⁶

Açıklamalar

“Küçük-büyük tanımayanlar bizden değildir.” diye de tercüme edilmesi mümkün görülen hadisimiz, “küçüğe sevgi, büyüğe saygı” göstermek gerektiğini, bunun Müslümanların temel ahlaki niteliği olduğunu tespit ve ilan etmektedir. Müslüman tavrı, küçüğe sevgi, büyüğe saygıdır. Böyle davranmayanlar, Müslüman tavrına sahip değildirler. “Bizden değildir” demenin anlamı budur. Hadisimiz “büyüklerin şerefini”, bir başka

¹⁶ Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 356 (Ebû Dâvûd, Edeb 58; Tirmizî, Birr 15)

Açıklamalar

rivayete göre, “büyüklerin hakkını” gözetmek gerektiğini belirten yönüyle burada zikredilmiştir.

Günlük beşerî ilişkilerin her birinin dinî bir temele dayalı olduğu unutulmamalıdır. Dinî duyguların kuvvetlendirilmesi, insanlarımız arasındaki ilişkilerin düzelmesi ve seviye kazanması demek olacaktır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslüman büyüklerin şeref ve haklarına riayet etmek, her Müslüman'ın iman borcudur.
2. Küçüklere merhamet ve şefkat göstermek, Müslümanlığın güzelliklerindendir.
3. Bu iki İslamî görevi yerine getirmeyenler, Müslümanların yaşayış çizgisini terk etmiş sayılırlar.

DOST SEÇİMİNDE TİTİZ OLMAK

عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ» .

Hadisin Türkçesi

Ebû Mûsâ el-Eş'arî radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Kişi sevdiği ile beraberdir.”¹⁷

Açıklamalar

Hadis-i şeriflerde “kişinin, sevdikleriyle beraber olduğu” genel bir kaide ve ifade ile anlatılmaktadır. Öncelikle buradaki beraberlik, hiç şüphesiz her bakımdan yani, fazilet ve derece bakımından beraberlik demek değildir. Aynı yerde veya mecliste bulunan insanlar, beraberdirler ama gerçek durumları, imkânları ve manevi değerleri farklı farklıdır. Hz. Peygamber'i sevdiği için onunla beraber olacağı belirtilen kimse, Peygamber aleyhisselâm ile aynı seviyede olacak demek değildir. Ama onunla cennette bulunma ve onu görebilme imkânına sahip olacak demektir.

Öte yandan “Kişi sevdiği ile beraberdir.” beyanında iyilik-kötülük ayırımı yapılmamış, genel bir kaide olarak durum ortaya konulmuştur. Bundan iyileri seven iyilerle, kötülerini seven de kötülerle beraberdir, anlamı çıkar. Zaten insan, sevdiği kimselerle olmayı onların yakınında bulunmayı ister. Sevmediği kimselerle birlikte vakit geçirmek, başlı başına azap vesilesidir. Kimse de böyle bir beraberliğin peşinde olmaz. Birlikte olma arzusunun temelinde sevgi yatar.

Burada dile getirilmiş olan endişe, amel noksanlığı ya da sevdiklerinin yaptıklarını yapamama gibi durumların, sonuçta sevilen kimselerden ayrı kalmaya sebep olabileceği düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Onun için de hadis-i şerifin başka bir rivayetinde “Bir topluluğu sevdiği halde onların yaptıklarını yapamayan, dolayısıyla onların seviyelerine ulaşamayan kimsenin durumu” Peygamber Efendimize sorulmuştur.

17 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 369 (Buhârî, Edeb 96; Müslim, Birr 165.

Ayrıca bk. Tirmizî, Zühd 50; Daavât 98)

Açıklamalar

Efendimizin cevabı, bu endişenin yersiz olduğunu ortaya koymuştur. Beraberlik için aynı seviyeyi paylaşmanın ya da aynı şeyleri yapmanın şart olmadığını, iyiliklerinden dolayı sevilen insanlarla beraber olabilmek için onlara duyulan sevginin önemli olduğunu müjdelemiştir. Çünkü niyet çoğu kere amelden önde gelir.

Hadisin ravilerinden Enes İbni Mâlik radiyallahu anh, bir sözünde, ashab-ı kirâmın, Hz. Peygamber'den duydukları bu müjdeli beyan üzerine, Müslüman oldukları gün dışında hiçbir gün bu derece sevinmediklerini kaydetmektedir (Bk. Müslim, Birr 163). Hatta bizzat kendisi, "Ben de Allah ve Resûlünü ve Ebû Bekir ile Ömer'i seviyorum. Onların amelleri gibi amel edemediysem de, onlarla beraber olmayı umuyorum." demiştir.

Kıyametın ne zaman kopacağını soran bedevîye Hz. Peygamber "Kıyamet için ne hazırladın?" karşı soruyu yöneltmiş ve kıyametın nasıl olsa bir gün kopacağını, kişinin o güne hazırlık yapması gerektiğini belirtmiştir.

Bedevinin zikre değer önemli bir hazırlığının bulunmadığını, farzlar dışında fazlaca bir ibadetinin, hayır ve hasenatının olmadığını, ancak Allah'a ve Resûlüne karşı derin bir muhabbet ve sevgi duyduğunu söylemesi, hem bir samimiyyetin ifadesi, hem de gönündeki sevgiye güvendiğinin belirtisidir. "Sen, sevdiğinle berabersin." cevabı da, gerçekten güvenilecek şeyin, gönülden duyulan sevgi olduğunu gözler önüne sermektedir.

"Sevgi, itaati ve sevilenin yaptıklarını yapmayı gerektirmez mi?" diye aklımıza bir soru gelebilir. Elbette insan, sevdiği kimseleri üzmemek istemez, onların emirlerini yerine getirmeye çalışır, onlara itaatten zevk alır. Ama bütün bunların yeterince yapılamadığı hallerde bile eğer gerçekten "sevgi" varsa, sırf o sevgi, kişiyi sevdikleriyle buluşturabilir. Yani bir anlamda iyileri sevmek, insanı pişman etmez. O halde "Amelim az, durumum pek iyi değil." diyerek, kişi sevdiği iyi insanlar, fazilet ve hayır sahipleriyle beraber olmaktan uzak kalmamalıdır. Onların meclislerine devam etmeli, ziyaretlerine gitmelidir. Zira salihlerle sohbet, hayırların doğmasına vesiledir. Ahirette ise, zaten "Kişi, sevdiğiyle beraberdir."

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Sevgi, beraber olmanın temel şartıdır.
2. İyileri seven, onlarla beraber olmayı da sever.
3. Sevdikleriyle beraber olması, kişinin her bakımdan onlara eşit olması demek değildir.
4. Müslüman, kimlere karşı sevgi duyduğuna dikkat etmelidir. Çünkü işin sonunda onlarla beraber olmak vardır.

NAMAZLA ARINMAK

عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
« مَثَلُ الصَّلَاةِ الْخَمْسِ كَمَثَلِ نَهْرٍ جَارٍ غَمْرٍ عَلَى بَابٍ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ
مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ »

Hadisin Türkçesi

Câbir radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Beş vakit namaz, herhangi birinizin kapısı önünden gürül gürül akan ve içinde günde beş defa yıkandığı ırmağa benzer.”¹⁸

Açıklamalar

İnsanın vücudunda veya elbisesinde bulunan kirler ve pislikler, nasıl yıkanmak ve yıkamakla temizlenirse manevi kirlerin temizlenmesi de her gün kılınan beş vakit namazla mümkün olmaktadır. Hadisimiz, işte bu gerçeği bize çok canlı bir benzetme ile müjdelemektedir.

Yirmi dört saatlik bir zaman dilimi içinde yani gecesı gündüzüyle bir günde, bilerek veya bilmeyerek işlenecek hata ve günahları, bu süre için-

¹⁸ Riyâzû's-Sâlihîn, Hadis No: 430 (Müslim, Mesâcid 284)

Açıklamalar

de kılınacak beş vakit namaz vasıtasıyla temizleme imkân ve şansı her Müslüman için mevcuttur. Bu, her namazın, bir önceki namazdan itibaren işlenecek günahlara kefarettir olduğunu göstermektedir. Hadisimizde büyük günah küçük günah ayırımı bulunmamaktadır. Ancak başka bir hadîs-i şerifte, “Büyük günahlardan kaçınıldığı takdirde beş vakit namaz, bu namazlar arasındaki günahlara kefarettir.” buyurulmaktadır.

Günde beş vakit kıldığı namazlarla, bir gün içindeki hatalarından temizlenme imkânı bulmuş ve bunun şuuruna ermiş Müslüman’ın, büyük günah işlememek konusunda da oldukça ileri derecede bir irade eğitimi aldığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Küçük günahların birikmesiyle oluşacak büyük günah yığınlarından kurtulmuş olmak az nimet midir? O halde dinin direği olan beş vakit namaz, hem kulluğun her gün yaşanmasına hem de insanın günahlardan temizlenmesine vasıta. Böyle bir imkânı kullananlar, elbette ümit (recâ) içinde olmayı hak etmişlerdir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Beş vakit namaz, günde beş kez günahlardan arınma imkânıdır.
2. Namazlı-niyazlı Müslüman olmak, Allah’ın rahmetine kavuşma ümidi beslemek için yeter bir sebeptir.
3. Günde beş vakit namaz kılmak, madden ve manen “temiz Müslüman olmak” demektir.

İNFAK

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
« قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : أَنْفِقْ يَا ابْنَ آدَمَ يُنْفَقَ عَلَيْكَ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Allah Teâlâ şöyle buyurdu" demiştir:
"Ey âdemoğlu! (Allah için) infak et ki sana da infak olunsun!"¹⁹

Açıklamalar

"İyiliğin karşılığı ancak iyiliktir." (Rahmân suresi (55), 60) ayet-i kerîmesini hatırlatan bu kutsi hadis, Allah rızası için yapılacak hiçbir iyiliğin karşılıksız kalmayacağını ifade etmektedir.

19 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 550 (Buhârî, Tefsîru sûre (11) 2; Nefekât 1); Tevhid 35; Müslim, Zekât 36, 37. Ayrıca bk. İbni Mâce, Keffârât 15)

Açıklamalar

Allah Teâlâ'nın sayısız nimet ve ikramları içinde yaşamaktayız. O'nun, "Ey kulum sen ver ki ben de sana vereyim." buyurması, iyilik yapacak kimselere bu iyiliklerinin kesinlikle karşılıksız kalmayacağını bildirmek, bizleri hayır yapmaya teşvik etmek içindir. Aslında iyilik ve hayır yapmak da bir nasip meselesidir. Kimi insanlar çok rahat iyilik yaparken kimileri de isteseler bile yapamazlar. İyiliğin karşılığı yine iyilik olduğuna göre, bazı kimseler iyilikle karşılanmaktan kendilerini mahrum bırakırlar. Yani iyilik yapmak yapabilmek de bir nimettir, onun da ayrıca şükürü gerekmektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İyilikler karşılıksız kalmaz.
2. Allah yolunda infakta bulunana Allah Teâlâ infak ile karşılık verir.
3. Cömert kimse mahrum kalmaz.

KOLAYLAŞTIRMAK

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا وَلَا تُنْفِرُوا»

Hadisin Türkçesi

Enes radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:
"Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız. Müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz."²⁰

Açıklamalar

Peygamber Efendimiz ahabına muhtelif vesilelerle kolaylık göstermelerini, zorluk çıkarmamalarını emreder, insanları ürkütmeyip onlara müjde vermelerini tavsiye ederdi. Meselâ Ebû Mûsâ el-Eş'arî ile Muâz İbni Cebel'i Yemen'e zekât memuru olarak gönderirken onlara aynı tavsiyede bulunmuştu. Zekâtı toplarken kimseye zorluk çıkarmamalarını, anlayışlı

20 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 638 (Buhâr, İlim 11, Edeb 80, Cihâd 164; Müslim, Cihâd 6-7.
Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 17)

Açıklamalar

davranmalarını öğütlemiş, almaları gerekenden fazlasını veya kendilerine zekât diye verilenden daha iyisini almamalarını söylemişti. Bunun yanı sıra Müslümanlara, yaptıkları ibadetlerden dolayı kazanacakları sevap ve mükâfattan bahsetmelerini, işledikleri günahlar sebebiyle onları Allah'ın rahmetinden ümit kesecek şekilde ürkütmemelerini emretmişti.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in bu emri, İslamiyet'le şeref- lenmiş herkesi muhatap almaktadır. Bir hadîs-i şerîfte kendilerine "Siz kolaylık göstermek için gönderildiniz, zorluk çıkarmak için değil." bu- yurulan bütün Müslümanlar, İslamiyet'in güzelliğini, insan karakterine uygunluğunu, insana derin bir huzur verdiğini, toplum huzurunun da ancak onunla sağlanabileceğini bilmeyen kimselere son derece anlayışlı davranmak zorundadırlar. Zira insan bilmediğinin düşmanıdır.

Kolaylık prensibinin zaman zaman gösterilen değil, hayat boyu herke- se uygulanan bir ahlâk esası olduğu unutulmamalıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah yoluna davet eden kimseler, en güzel ahlâka sahip olmalıdır.
2. İnsanlara yumuşak davranmalı, onlara karşı tatlı dilli olmalı, ürkü- tüp kaçırmamalıdır.
3. İslamiyet kolaylık dinidir. Bu sebeple insanlara kolaylık göstermeli, zorluk çıkarmamalıdır.

YUMUŞAK HUYLULUK

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
« لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Yiğit dediğin, güreşte rakibini yenen kimse değildir; asıl yiğit kızdığı zaman öfkesini yenen adamdır.”²¹

Açıklamalar

Kuvvetli olan bir kimse, kendinden güçsüz birini kolaylıkla yenebilir. Hele güreş oyunlarını biliyorsa, rakibini zorlanmadan mağlûp edebilir. Fakat nefsi yenmek, güçle, kuvvetle olacak iş değildir. Onun kendine has yolu yordamı vardır.

21 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 648 (Buhârî, Edeb 76; Müslim, Birr 107, 108)

Açıklamalar

Öfkemize yenik düştüğümüz zaman düşünmeliyiz. Allah Teâlâ'nın bizim üzerimizdeki kuvvet ve kudretinin, öfkelendiğimiz adam üzerindeki bizim kuvvet ve kudretimizden daha üstün olduğunu hatırlamalıyız. Şimdi ben bu cahil ve kendini bilmez adamı affetmezsem, yarın kıyamet günü Allah Teâlâ'nın beni affetmesini nasıl umabilirim, demeliyiz.

Öte yandan öfkeli bir suratın tabii halini nasıl yitirdiğini, kızgın insan çehresinin nasıl çirkinleştiğini gözümüzün önüne getirmeliyiz. Buna karşılık yumuşak başlı, anlayışlı bir kimsenin yüz güzelliğini ve munisliğini hayal etmeliyiz.

Kızmakta ne derece haklı olduğumuzu, kızdığımız kimsenin haklılık payı bulunup bulunmadığını yeniden gözden geçirmeliyiz. Bunları süratle düşünürken Peygamber Efendimizin tavsiye buyurduğu bazı fiilî yatıştırıcılara da başvurmaliyiz:

* Önce "euzü besmele" çekerek öfkemizi körükleyip kabartan şeytandan Allah'a sığınmalıyız.

* Ayakta isek oturmalı, oturuyorsak bir yere yaslanmalı veya öfkemizi yatıştıracak bir işle meşgul olmalıyız.

* Öfkemiz yine geçmemişse soğuk su ile abdest almalıyız. Öfke ateşini ancak suyun söndüreceğini unutmamalıyız.

Öfkesini yenenler, insanların kusurlarını bağışlayanlar Allah Teâlâ'nın kendilerinden hoşnut olduğu kimselerdir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Güçlü kuvvetli olmak dinimizce makbul sayılmıştır. Fakat öfkesini yenebilmek ondan da üstün kabul edilmiştir.
2. Cahillere uymamak, onlara öfkelenmemek iyi Müslüman'ın en be-lirgin özelliğidir.

HAYÂ İMANDANDIR

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ
عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَهُوَ يَعْظُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
« دَعُهُ فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ »

Hadisin Türkçesi

İbni Ömer radiyallâhu anhümâ'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, utangaç kardeşine bu huyunu terk etmesini söyleyen Medineli bir Müslüman'ın yanından geçerken ona:

“Onu kendi haline bırak; zira hayâ imandandır.”
buyurdu.²²

Açıklamalar

Medineli Müslümanlardan yani ensâr-ı kirâmdan, maalesef adlarını bilemediğimiz iki kardeş, belki de iki din kardeşi utanma duygusu hakkında konuşuyorlardı. Biri, fazla utangaç bulunduğu diğerine, utanmanın insanı, haklarını elde etmekten alıkoyduğunu söylüyor, bu huyundan vazgeçmesini tavsiye ediyordu. O sırada yanlarından geçen Resûl-i Ekrem Efendimiz bu konuşmayı duydu ve kardeşine öğüt veren zâta:

22 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 682 (Buhârî, İmân 16, Edeb 77; Müslim, İmân 57-59.
Ayrıca bk. Tirmizî, İmân 7; Nesâî, İmân 27; İbni Mâce, Mukaddime 9, Zühd 17)

Açıklamalar

“Onu kendi haline bırak; zira hayâ imandandır.” buyurdu.

Bazı önemli konuları mecazi ifadelerle anlatmayı faydalı gören Efendimiz, burada da aynı metodu uygulamıştır. Onun “Hayâ imandandır.” sözüyle anlatmak istediği şudur: İman insanı fena davranışlardan nasıl alıkoysa, utanma duygusu da tıpkı iman gibi insanın fenalık yapmasına fırsat vermez, onu kötülüklerden vazgeçirir. İnsana insanlığını hatırlatır. Ona aklına eseni yapamayacağını hissettirir. İşte bu nevi telkinlerle hayâ imanı besleyip olgunlaştırır. Böyle olunca da hayâ insana ancak hayır kazandırır ve onun tamamının hayır olduğu ortaya çıkar.

Utanma duygusunu büsbütün yitirmeyen kimseler hayâsızca davranışlardan kaçındığı gibi, dindar kimseler de dinin haram saydığı günahlardan uzak dururlar. Netice itibariyle insanlar bir yandan utanma duygusu, öte yandan Allah’tan korkma hissi sayesinde, kendilerine yakışmayan davranışlardan kaçınırlar.

Hayâ duygusu baştan sona hayır olup insana ancak hayır kazandırır. Zannedildiği gibi bu asil duygu insanın hakkını elde etmesine engel olmaz. İnsanın rızıkını kazanmasına, hakkını elde etmesine engel olan utanma duygusu değil, çekingenliği, korkaklığı ve beceriksizliğidir. Hayâ duygusuyla bu olumsuz özelliklerin hiçbir ilgisi yoktur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hayâ dediğimiz utanma duygusu, insanı, mü’minin şahsiyetine yakışmayan fena davranışlardan alıkoymaz.
2. İman, insanı çirkin hareketlerden ve günahlardan uzaklaştırır.
3. Hayâ, imanın yücelip kemâle ermesine yardım eder.

MÜSLÜMANDA BULUNMAMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

« أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا . وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ التِّيْفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا : إِذَا أُؤْتِمِنَ حَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذِبَ ، وَإِذَا عَاهَدَ عَدَرَ ، وَإِذَا حَاصَمَ فَجَرَ . »

Hadisin Türkçesi

Abdullah İbni Amr İbni Âs radiyallahu anhümâ'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Dört huy kimde bulunursa, o adam tam münafık olur. Bir kimse de bu huylardan biri bulunursa, o huydan vazgeçinceye kadar onda münafığın özelliklerinden biri var demektir. O dört huya sahip olan kimse: Kendisine bir şey emanet edilince hıyanet eder. Konuşunca yalan söyler. Bir antlaşma yapınca sözünde durmaz. Düşmanlık yapınca da aşırı gider.”²³

Açıklamalar

Münafık, içinde gizlediği şeyin tam tersini açığa vuran kişidir.

İslam dininde bu kelime, Müslümanlığı kabul etmediği halde Müslüman olduğunu ileri süren ve kâfirliğini gizleyen kimseler hakkında kullanılmıştır. Resûl-i Ekrem Efendimizin münafığı anlatırken söylediği “oruç

23 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 691 (Buhârî, İmân 24, Şehâdât 28, Vesâyâ 8, Edeb 69; Müslim, İmân 107-108. Ayrıca bk. Tirmizî, İmân 14; Nesâî, İmân 20)

Açıklamalar

tutsa da, namaz kılsa da, Müslüman olduğunu söylese de (o yine münafıktır).” (Müslim, İmân 110) hadisi, münafığın, görünüşüne aldanmamak gerektiğini belirtmektedir.

Bu iki hadiste münafığın en belirgin dört özelliği sayılmıştır: Bunlar yalan söylemek, sözünde durmamak, diğer bir ifadeyle vadettiği şeyi yapmamak, emanete hıyanet etmek ve birine düşman olduğu zaman çirkin sözler söyleyerek sınırı aşmak, yani haksızlık etmektir. Kavga ettiği kimseye sövüp saymak, kendisiyle mahkemelik olduğu kimsenin aleyhinde olmadık deliller veya şahitler bularak ona haksızlık etmek yalancılığın bir başka şeklidir. Netice itibarıyla bu huylar, münafığın en belirgin alâmetlerindendir.

Kendisinde bu kötü huylardan sadece biri bulunan kimse hemen münafık sayılmaz. Bununla beraber onun, bir yönüyle münafığa benzediği de inkâr edilemez. Şu halde bu huylardan biri bulunan Müslüman'ın yapması gereken şey, davranışlarına çeki düzen vermek ve o kötü huydan bir an önce kurtulmaya gayret etmektir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yalan söylemek, sözünde veya vaadinde durmamak, emanete hıyanet etmek, birine düşman olduğu zaman çirkin sözler söyleyerek veya ona haksızlık ederek haddi aşmak münafığın en belirgin vasfıdır.
2. Bu huylara sahip olan kimse namazıyla, orucuyla Müslümana benzese de o yine amelde münafıktır.
3. Müslüman bu huylardan şiddetle kaçınmalıdır. Bu davranışlardan birini istemeyerek yapmışsa, bir daha yapmamaya gayret etmelidir.

YEMEK ÂDÂBÎ

عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«سَمِ اللَّهَ وَكُلْ يَمِينِكَ ، وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ .»

Hadisin Türkçesi

Ömer İbni Ebû Seleme radiyallahu anhümâ şöyle dedi: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana şöyle buyurdu:
“Besmele çek! Sağ elinle ye! Hep önünden ye!”²⁴

Açıklamalar

Bu hadîs-i şerîfte Peygamber Efendimiz, bir çocuğa yemek âdâbını öğretmektedir.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat ettiğinde Ömer henüz dokuz yaşında olduğuna göre, bu olay meydana geldiğinde herhalde daha da küçüktü.

Resûl-i Ekrem, bu küçük yavruya anlayacağı dille ve basit ifadelerle hitap etmektedir:

“Oğul, besmele çek! Sağ elinle ye!

Hep önünden ye!” sözleri ne kadar sâde, mûnis ve gönül okşayıcı! Şefkat Pınarı Efendimiz herkese olduğu gibi üvey oğluna karşı da böylesine yakın ve sıcak! İslâm'ın yemek yeme edeplerini ona güzel bir üslûpla öğretiyor.

Bu hadîs-i şerîfin bazı rivayetlerinde Efendimiz'in “Sofraya yaklaş, yavrucuğum!” diye söze başladığı görülmektedir (İbn Hacer, el-İsâbe, II, 519). Demek ki sofraya mümkün olduğunca yakın oturmalıdır. Sonra Efendimiz ona besmele çekmesini tavsiye ediyor. Demek ki yemeğe “bismillâh” diye başlanacaktır. Şayet besmele çekmek unutulmuşsa, hatırlandığı zaman, yine Resûl-i Ekrem'in bir başka hadiste öğrettiği gibi, “baştan sona bismillah” denecektir. Sofradakilere birinin herkesin duyacağı şekilde besmele çekmesi, ötekilerin de besmeleyi hatırlamasına yardımcı olur. Bir kişinin besmele çekmesi, sofradan şeytani

24 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 729 (Buhârî, Et'ime 2, 3; Müslim, Eşribe 108. Ayrıca bk. Tirmizî, Et'ime 47; İbni Mâce, Et'ime 8)

Açıklamalar

uzaklaştırmaya yetmekle beraber, herkesin ayrı ayrı besmele çekmesi uygun olur.

Besmele çekilmediği zaman, -Efendimiz'in buyurduğu gibi- şeytan o yemeğe ortak olur ve birlikte yer.

Bir şey içerken de besmele çekmelidir. Hatta ilaç içerken bile bu sünnete uymalıdır.

Yemeğin sonunda "elhamdülillâh" demenin İslâmî bir görgü kuralı ve bir sünnet olduğu başka rivayetlerde görülmektedir.

Efendimiz'in sağ elle yemek yemeyi tavsiye etmesi, bunun Müslümanların bir özelliği olduğunu gösterir. "Sakin sol elle yeyip içmeyin! Çünkü şeytan da sol elle yer, içer" hadîs-i şerîfi (Müslim, Eşribe 104-106) bu yasağın gerekçesi durumundadır. Resûl-i Ekrem Efendimiz'in bu konuya pek önem verdiğini, sol elle yiyip içmeyi uygun görmediğini şu olay daha canlı bir şekilde ortaya koymaktadır:

Sağ tarafın dinimizde ayrı bir önemi vardır. Ayakkabı ve elbise giyerken sağdan başlamak, bir yere sağ ayağını atarak girmek, bir yere girerken çıkarken sağda bulunanlara öncelik hakkı tanımak da birer sünnettir.

Yemek yerken hep önünden yemek, başkalarının önüne uzanarak onları rahatsız etmemek, İslâmî görgü kurallarından biridir.

Hadisimizin sonunda Ömer İbni Ebû Seleme, Peygamber aleyhisselâm'ın öğrettiği bu görgü kurallarını hayatı boyunca uyguladığını söylemektedir. Onun gibi Peygamber terbiyesiyle yetişmiş birine yakışan elbette budur. Bizim gibi Müslümanlara yakışan da, kendisini görme bahtiyarlığına eremediğimiz Peygamber Efendimiz'in sünnetlerini öğrenmek ve hayatımızı o sünnetlerin ışığıyla aydınlatmaktır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Sofraya mümkün olduğu kadar yakın oturmalıdır.
2. Yemeğe besmeleyle başlamalıdır.
3. Yemeği sağ elle yemelidir.
4. İnsan yalnız başına bile yese, hep önünden yemelidir.
5. İşte bu ve benzeri dinî görgüleri çocuklara küçük yaştan itibaren öğretmelidir.
6. Ashâb-ı kirâmın yaşça küçük olanlarının bile Peygamber sünnetine ne kadar bağlı oldukları görülmektedir.

BAŞTAN SONA BİSMİLLAH

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ تَعَالَى، فَإِنْ نَسِيَ أَنْ يَذْكُرَ اسْمَ اللَّهِ تَعَالَى
فِي أَوَّلِهِ، فَلْيَقُلْ: بِسْمِ اللَّهِ أَوَّلُهُ وَآخِرُهُ».

Hadisin Türkçesi

Âişe radiyallahu anhâ Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu söyledi:

“Biriniz yemek yerken besmele çeksin. Şayet yemeğe başlarken besmele çekmeyi unutursa, hatırladığı anda ‘baştan sona bismillah’ desin.”²⁵

Açıklamalar

Ailenin din eğitimi açısından bakıldığında, güzel alışkanlıkların çocuğa erken bir yaşta kazandırılması gerektiğini görülmektedir.

İnsan yaptığı her işin farkında olmalı, her işi bilerek ve anlayarak yapmalıdır. Ağzına bir lokma götürürken veya bir şeyi yudumlarken bunu kendisine Allah'ın verdiğini hatırlamalı, O'na şükran borçlu olduğunu bilmelidir. Yerken ve içerken besmele çekme alışkanlığını kazanmış bir

25 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 730 (Ebû Dâvûd, Et'ime 15; Tirmizî, Et'ime 47)

Açıklamalar

kimse, şükretme görevini son derece tabii bir şekilde ve kendiliğinden yapmış olur.

Birlikte yemek yenildiği zaman birinin duyulacak şekilde besmele çekmesi, diğerlerinin, özellikle çocukların bu görevlerini hatırlamasına yardım eder. Yemeğe başlarken besmele çekmek gerekmeyle beraber, unutulduğu zaman bu eksikliği gidermenin yolu da gösterilmiştir. Bu takdirde, “bismillahi evvelehû ve âhirehû” yani “baştan sona bismillah” denmelidir.

Peygamber Efendimiz yemeğin sağ elle yenmesini tavsiye etmektedir. Bunun gerekçesi olarak, şeytanın sol elle yiyip içtiğini söylemekte, müminleri onun gibi davranmaktan sakındırmaktadır (Müslim, Eşribe 105-106). Kur'an-ı Kerim'de ve hadis-i şeriflerde şeytanın bizim düşmanımız olduğu, ondan ve onun gibi davranmaktan sakınmamız gerektiği ısrarla belirtilmektedir. Sol elle yemek ve içmek şeytanın âdeti olduğuna, Peygamber Efendimiz de bizi bundan sakındırdığına göre, sağ elle yemeyi ve içmeyi bir Müslüman âdeti ve özelliği kabul etmeli ve bu sünneti yaşatmalıdır.

Yemeği hep önünden yemek, sofrada herkesin bir kaptan yediği durumlarda daha bir önem kazanmaktadır. Böylece herkes hem kendi kismetine razı olduğunu göstermiş hem de başkalarını rahatsız etmemiş olur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yemeye ve içmeye besmele ile başlanmalıdır. Yemeğe başlarken besmele unutulursa, hatırlandığı andan itibaren “bismillâhi evvelehû ve âhirehû” denilmelidir.
2. Sağ elle yiyip içilmelidir.
3. Birlikte ve bir kaptan yediği zaman, herkes önünden yemelidir.

ÂDÂB-I MUÂŞERÂT

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
 « إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ ، وَلْيَقُلْ لَهُ أَخُوهُ أَوْ صَاحِبُهُ:
 يَرْحَمُكَ اللَّهُ ، فَإِذَا قَالَ لَهُ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ فَلْيَقُلْ: يَهْدِيكُمُ اللَّهُ وَيُصْلِحْ
 بَالَكُمْ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Sizden biriniz aksırdığı zaman: ‘Elhamdülillah (Allah’a hamd olsun)’ desin. Kardeşi veya arkadaşı da ona: ‘Yerhamükellah (Allah size merhamet etsin)’ desin. Aksıran da: ‘Yehdikümallahu ve yuslihu bâleküm (Allah sizi hidayetle kılsın ve kalbinizi ıslah etsin)’ desin.”²⁶

Açıklamalar

Hadislerde geçen “teşmît”, aksırıp elhamdülillah diyene “yerhamükellah” demektir. Hayır dua yerine de kullanılan bu kelimenin asıl anlamı düşmanların şamatasını gidermek demektir. Aksıran kimse “elhamdülillah” demek suretiyle şeytanın şamatasını giderdiği için bu ad verilmiştir.

Aksırma, beyin, burun ve boğazla alâkalı ise de vücudun bütün uzuvları ondan etkilenir ve sarsılır. Esasen aksırık burun yollarında gelişir ve

Açıklamalar

beyindeki reflekse bağlı olarak ağızdan ve burundan nefes boşalmasını sağlamak suretiyle, burun yollarındaki yabancı maddelerin temizlenmesine ve bütün vücudun zindeliğe kavuşmasına vesile olur. Bu sebeple sağlık belirtisi olarak kabul edilir. Sağlık ise en büyük nimettir. Her nimete hamt ve şükür gerekir. İşte aksırma nimetine karşı da Allah'a hamdedilir. Fakat aksırmanın üçten fazla olanının nezle hastalığının alâmeti olduğu Efendimiz haber vermişlerdir (Tirmizi, Edeb 5).

Aksıran kimse 'elhamdülillah' veya 'elhamdülillahi alâ külli hâl' diyerek Allah'a dua eder. Bunun yerine Fatiha suresi okumak veya kelime-i şehâdet getirmek gibi davranışların sünnete uymadığını ve mekruh sayıldığını bilmemiz gerekir. Aksıranın ağzını eliyle veya mendille kapatması da sünnete uygun bir davranıştır. Aksırınca 'elhamdülillah' diyen kimseye 'yerhamükellah' diye mukabelede bulunulur. Bu bir görev olup İslam'ın önemli muaşeret kâidelerinden sayılır. 'Elhamdülillah' diyene 'yerhamükellah' diye mukabelede bulunana, aksıran kimse 'yehdükümullah' veya 'yehdükümullah ve yuslihu bâleküm' diye karşılık verir.

Aksırdığında hamdetmeyene karşılık verilmez. Namazda ve hutbe okunurken aksıran kimseye de mukabelede bulunulmaz. Nezle gibi çok aksırtan bir hastalığa tutulmuş kimseye de her aksırışında mukabele edilmesi gerekmez.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Aksırmak bir nimet olup, sağlığın ve sıhhatin alâmetidir.
2. Her nimete hamdetmek ve şükretmek gerektiğinden aksıran da Allah'a hamdeder.
3. Aksırınca 'elhamdülillah' diyene 'yerhamükellah' demek sünnettir.
4. Aksırdığında 'elhamdülillah' demeyene, 'yerhamükellah' diye karşılık verilmez. Bunun sebebi, bir görevi ve sünneti terk edene durumunu hatırlatmak ve onu bunları yapmaya teşviktir.
5. Aksıran, kendisine 'yerhamükellah' diye dua edene, 'yehdükümullah ve yüslihu bâleküm' şeklinde karşılık verir.

DUASI GERİ ÇEVRİLMEYENLER

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
« ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ
الْمُسَافِرِ ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Makbul olduğunda şüphe bulunmayan üç dua vardır: Mazlumin duası, misafirin duası, babanın çocuğuna duası.”²⁷

Açıklamalar

Aslında makbul dualar bu üç duadan ibaret değildir. Daha başka hadis-i şeriflerde adaletli devlet başkanının duası ile oruçlunun iftar vakti yaptığı duanın da makbul olduğu bildirilmektedir (Tirmizî, Cennet 2; Daavât 130).

Dua sözü, hem lehte hem de aleyhte olan duayı yani bedduayı da içine aldığı için bu üç kişinin olumlu olumsuz bütün duaları kesinlikle makbuldür.

27 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 982 (Ebû Dâvûd, Vitr 29; Tirmizî, Birr 7, Daavât 47. Ayrıca bk. İbni Mâce, Dua 11)

Açıklamalar

Diğer taraftan mazlumun Müslüman olması da şart değildir. Nitekim bazı rivayetlerde “günahkâr bile olsa”, hatta “kâfir bile olsa” kayıtları yer almaktadır.

Hadiste sadece babanın zikredilmiş olması, annenin duasının daha önde gelmesi sebebiyledir. Anneler duygu ve şefkat bakımından daha yoğun durumda oldukları için yavruları hakkında daima iyilik isterler. Beddualarında samimi değildirler. Böyle bir şey içlerinden gelmez. Hadisimizde anne bu sebeple zikredilmemiş olabilir.

Bu önemli üç hususu belirttiikten sonra mazlum, misafir ve baba arasındaki ortak noktayı açıklayalım. Bunların her üçü de ince ve samimi duygular içindedirler. Zira haksızlığa uğrayanın gönlü kırktır. Misafir yurdundan yuvasından uzakta garip bir haldedir. Baba ise çocuklarına karşı merhamet duygularıyla dopdoludur. Bu sebeple duaları makbuldür.

“Alma mazlumun ahını çıkar aheste aheste.” denildiği gibi, bir hadis-i şerifte geçtiği üzere “Mazlumun bedduasından sakın. Çünkü onunla Allah arasında perde yoktur.” buyurulmuştur. Tabiatıyla bu, öncelikle ‘kimseye haksızlık etme, haksızlığa uğramış olanlara karşı da duyarlı ol’ demektir.

Misafir gördüğü anlayış ve ikram sebebiyle dua veya beklemediği ilgisizlik karşısında beddua ederse, garip bir halde bulunması dolayısıyla mazluma eş bir durumdadır. Duası da mazlumun duası yerindedir.

O halde misafirin gönlünü almak ona izzet ve ikramda bulunmak gerekir. Aynı şekilde misafirlikte yapılacak dualara da dikkat edilmelidir. Misafir iyilik ve ikram gördüğü kişiler hakkında güzel dualar yapmakta cimri davranmamalıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Mazlumun, misafirin ve babanın duası makbuldür.
2. Bu üç kişinin ahını almamaya bakmak gerekir.

KUR'AN-I KERİM OKUMANIN FAZİLETİ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«مَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ ، وَيَتَذَكَّرُونَهُ
بَيْنَهُمْ ، إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ ، وَعَشِيَّتْهُمْ الرَّحْمَةُ ، وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ ،
وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ»

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir topluluk Allah’ın evlerinden bir evde toplanır, Allah’ın kitabını okur ve aralarında müzakere ederlerse, üzerlerine sakinet iner, onları rahmet kaplar ve melekler etrafını kuşatır. Allah Teâlâ da o kimseleri kendi nezdinde bulunanların arasında anar.”²⁸

Açıklamalar

Allah’ın evlerinden bir ev olarak anılan yer, öncelikle camiler ve mescitlerdir. Okulu, mektebi, medreseyi, tekke ve dergâhı, hatta bu maksatla bir araya gelinen bir evi bile buna dâhil etmekte herhangi bir sakınca yoktur. Çünkü Kur’an’ın öğretimi ve eğitimi bunların her birinde yapılabilir. Burada önemli olan, Müslümanların bir araya gelerek ilim ve bilgilerini artırmaları, Kur’an’ı her şeyin önüne geçirmeleridir.

Kur’an’ın sadece metnini okumayı öğrenmek ve onun tamamını veya bir kısmını ezberlemek yeterli değildir. Bunlarla birlikte onun tedrisatını yapmak, aklımızı ve

²⁸ Riyâzû's-Sâlihîn, Hadis No: 1025 (Müslim, Zikr 38. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Vitr 14; Tirmizî, Kırâat 12; İbni Mâce, Mukaddime 17)

Açıklamalar

idrakimizi onun üzerinde yoğunlaştırmak gerekir. Ayetlerini ve surelerini tek tek ele alarak derinlemesine incelemek, bunların ihtiva ettiği ilmi, bilgiyi, inanç esaslarını, hükümleri, ahlaki prensipleri karşılıklı müzakere ederek, bir fikir, anlayış ve davranış birliğinde karar kılmak icap eder.

Allah için tilâvet ve müzakerenin yapıldığı meclislere sekînet iner. Sekînetin çeşitli anlamları vardır. Bunlar arasında vakar, Allah'tan hakkıyla korkmak, kalbin itminanı yani manevî doyuma kavuşması, Kur'an'ın nuruyla kalbin temizlenmesi, nefsanilikten kaynaklanan karaltıların kalpten gitmesi, gönlün zevk ve şevk içinde olması gibi anlamlar vardır. Sekînet meleklerin inmesi anlamına geldiği gibi inen melek anlamına da gelmektedir.

Böyle bir meclisi Allah'ın rahmeti kaplar. O meclistekilerin kul hakkına taalluk etmeyen günahları ve kusurları bağışlanır. Rahmet melekleri böyle bir topluluğun etrafını kuşatır ve onları her türlü şerden, kötülükten ve tehlikeden muhafaza eder. Onların etrafında dönüp dolaşır, yerden göğe kadar onları bir koruma halkası içine alırlar. Okudukları Kur'an'ı dinler, müzakerelerine iştirak eder, zihinlerine ve gönüllerine açıklık ve ferahlık verir, onları âdetâ ziyaret eder ve kendileriyle musâfaha ederler. Bu meclisler en büyük zikir meclisleridir. Çünkü zikrin en büyüğü Kur'an'dır.

Ayrıca Cenâb-ı Hak bu meclislerde bulunanları kendi nezdindeki meleklerin arasında anar: Bakınız benim falan kullarım beni zikrediyor, kitabımı okuyor ve onu müzakere ediyorlar diyerek onların da dua etmelerini ve onları sevmelerini ister. Bundan daha üstün bir mertebe olamaz. Bu sebeple dinimiz ilimle zikri birbirinin tamamlayıcısı görmüş ve Allah'tan hakkıyla korkanların âlimler olduğunu bildirmiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Cami, mescit, tekke, medrese ve evlerde bir araya gelerek Kur'an okumak ve müzakere etmek en büyük faziletlerdendir.
2. Kur'an'ın ilmine, akaidine, fikhî ahkâmına, adap ve ahlâkına dair bilgiler edinmek, hangi alanda yetişirse yetişsin bir Müslüman'ın ilminin temeli olmalıdır.
3. Kur'an'ın okunduğu ve ilminin öğrenildiği yerlere sekînet iner, orayı rahmet kaplar ve melekler kuşatır.
4. Allah Teâlâ, kitabını okuyup ona değer veren ve müzakere eden kullarını semada melekler arasında anar ve mertebelerini yükseltir.

ABDESTİN MANEVÎ KAZANIMI

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:
« إِنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ فَمَنْ اسْتَطَاعَ
مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ ، فَلْيَفْعَلْ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i:
"Şüphesiz ki benim ümmetim, kıyamet gününde, abdest izlerin-
den dolayı yüzleri nurlu, elleri ve ayakları parlak olarak çağırılacak-
tır. Yüzünün nûrunu artırmaya gücü yeten kimse bunu yapsın"
buyururken işittim.²⁹

Açıklamalar

Nuaym İbni Abdullah, Ebû Hüreyre'yi abdest alırken görmüş ve im-
renmişti. Bunun üzerine Ebû Hüreyre: "Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve
sellem'in böyle abdest aldığını gördüm" diyerek yukarıdaki hadisi nakletti.

Açıklamalar

Peygamberimizin burada ümmetim diye nitelendirdikleri, özellikle abdest alıp namaz kılan ve ibadet ehli olup, örnek bir hayat süren Müslümanlardır. İşte böyle olanlar kıyamet gününde ve mahşer yerinde:

– Ey yüzleri nurlu, elleri ve ayakları parlayanlar! Haydi cennete geliniz! diye çağırılacaklardır. Yüzün nurunu ve ellerle ayakların beyazlığını artırmanın yolu, farz olan yerlerin ötesine, sünnete uygun olarak güzelce yıkamaktır. Bunun ölçüsü ellerde dirseklerin, ayaklarda da topukların yuvarlığına kadar yıkamaktır. Resûl-i Ekrem Efendimiz de böyle yapmıştır.

Âdâb ve erkanına özen göstererek abdest alana Cenâb-ı Hakk'ın kıyamet gününde özel bir muamelede bulunacağı müjdelenmektedir. Bu hadisi, abdestte ayakları yıkamanın farziyetinin delillerinden biri olarak kabul edenler de olmuştur. Çünkü yıkanmayan ayağın parlaması, istenildiği gibi temiz olması mümkün olmaz. Nitekim birçok sahabe belki de abdesti öğretmek maksadıyla başkalarının yanında abdest almış ve Peygamber Efendimiz'den öyle gördüklerini ifade etmişlerdir. Onların hepsi de ayaklarını yıkamışlardır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Abdesti farzlarına, sünnetlerine, müstehaplarına ve edeplerine riayet ederek almak gerekir. Böyle yapmak müstehaptır.
2. Abdest, insanın yüzünü nurlandırır, el ve ayaklarını ağartır. Bu hem maddi hem manevî anlamda böyledir.
3. Allah Teâlâ, kıyamet gününde ve mahşer yerinde yüzü nurlu, el ve ayakları parlak olanlara özel muamelede bulunur. Çünkü bunlar salihler ve ibadet ehli müminlerdir.
4. Abdestte ayakları yıkamak asla terkedilmemelidir.
5. Muhammed ümmeti, diğer ümmetler arasında seçkin bir yere sahiptir.

CEMAATLE NAMAZ KILMANIN DEĞERİ

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاةِ الْفَدِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً»

Hadisin Türkçesi

İbni Ömer radiyallahu anhumâ'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Cemaatle kılınan namaz, tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha faziletlidir.”³⁰

Açıklamalar

Cemaatle kılınan namazın tek başına kılınan namazdan kaç derece daha üstün olduğu konusunda pek çok rivayet vardır. İşlenen bir hayır, bir iyilik ve bir ibadet karşılığında verilecek olan ecir ve sevabın çeşit ve derecelerini takdir eden sayıların sırrını bilip kavramak bizler için mümkün

30 Riyâzû's-Sâlihîn, Hadis No: 1066 (Buhârî, Ezân 30; Müslim, Mesâcid 249. Ayrıca bk. Nesâî, İmâmet 42; İbni Mâce, Mesâcid 16)

Açıklamalar

değildir. Bizler, Resûl-i Ekrem'in bildirdiklerini kabul etmekle yetiniriz. Çünkü ilahî fazileti sınırlandırılacak bir güç ve kayıt yoktur. Ancak bunların hikmetini kavramaya çalışmak bizlerin menfaati için gerekli olabilir.

Bazı âlimler, namaz derecelerinin namaz kılanlara ve kıldıkları namaza göre artacağı kanaatindedirler. Namazı bütün adap ve erkanını yerine getirerek ve cemaatle kılanla, bunlara dikkat etmeyerek tek başına kılan arasında derece farkı vardır.

Bunun gibi, sabah namazıyla ikindi namazının veya sabah namazıyla yatısı namazının derece yönünden diğer vakit namazlarından daha üstün olduğu kanaati de bu konudaki rivayetlerin bir sonucudur. Az sayıdaki cemaatle çok sayıdaki cemaatin kıldıkları namazların dereceleri de eşit değildir. Nitekim bir rivayette şöyle buyurulmuştur:

“Bir kimsenin bir kimseyle olan namazı yalnız kıldığı namazdan daha bereketli ve sevabı daha fazladır. İki kişi ile olan namazı da bir kişi ile olan namazından daha bereketli ve üstündür. Beraber kılanlar ne kadar çok olursa Allah katında o kadar makbuldür” (Nesâî, İmâmet 45).

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İslam; cemaat dini olup, namaz başta olmak üzere cemaat halinde bulunmaya büyük bir önem verir.
2. Aslolan farz namazların cemaatle kılınmasıdır.
3. Cemaatle kılınan namazın fazileti tek başına kılınan namazdan kat kat fazladır.
4. Bir ibadetin, hayrın, iyiliğin fazilet derecesini biz takdir edemeyiz. Bu hususta Resûl-i Ekrem'den gelen haberlere aynen inanmak gerekir.

İSLAM'IN ŞARTLARI

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامَ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ»

Hadisin Türkçesi

İbni Ömer radiyallahu anhümâ'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İslam beş temel üzerine bina kılınmıştır: Allah’tan başka ilâh olmadığına ve Hz. Muhammed’in Allah’ın Resulü olduğuna şahitlik etmek. Namazı dosdoğru kılmak, zekâtı hakkıyla vermek, Allah’ın evi Kâbe’yi haccetmek ve Ramazan orucunu tutmak.”³¹

Açıklamalar

İslam’ın şartları dediğimiz temel esaslarını ifade eden bu hadis, Kur’an-ı Kerim’in konuyla ilgili ayetlerinin bir özü niteliğindedir. Peygamber Efendimizin iman değil de İslam kelimesini kullanmış olması, önemlidir.

İslam; inanılan dinin, hayat dediğimiz yaşama alanının, uygulamanın, inanca uygun biçimde dışa yansıyan ve görünen kısmıdır. Biz bunu genel anlamda ibadet, yani Allah’a karşı kulluk vazifelerini yerine getirme diye

31 Riyâzü’s-Sâlihîn, Hadis No: 1077 (Buhârî, İmân 1, 2, Tefsîru sûre(2) 30; Müslim, İmân 19–22. Ayrica bk. Tirmizî, İmân 3; Nesâî, İmân 13)

Açıklamalar

adlandırınız. Kişiler hakkında inançlarıyla ilgili hüküm de buna göre verilir. Çünkü imanın ortaya çıkışı, dışa yansıyan yönü İslam'dır.

İslam ile iman çoğu kere eş anlamlı iki kavram gibi kabul edilip kullanılsa da, âlimlerimiz, aralarında temelde fark olduğunu belirtirler. İman kalbî bir amel olup, sözle ifade ettiğimiz kelime-i şehâdet onun ibadet kısmıdır. İbadet ya sözlü ya sözsüz olur. İbadetin sözlü olanı sadece kelime-i şehâdettir. Sözsüz olan ibadet ise ya terk etmek suretiyle ya da fiille yapılır. Terk etmekle yapılan ibadet oruçtur. Çünkü oruç, yemeyi içmeyi, cinsî münasebeti terk etmeyi gerektirir. Fiilî ibadet ya bedenle, ya malla veya her ikisiyle birlikte yapılır. Namaz bedenle, zekât malla, hac ise hem beden hem malla yapılan ibadetlerdir.

İşte hadisimiz bütün bu ibadetleri kapsayıcı bir özellik taşır. Çünkü İslam bunların hepsini içine alır. Fakat İslam'ın bunlardan ibaret olduğu söylenemez. Bunlar, büyük bir binanın üzerinde durduğu, onu ayakta tutan beş ana sütun olarak kabul edilebilir. Ama bina sadece o sütunlardan ibaret olmayıp, daha pek çok bölümü vardır. Onların önemsiz olduğu iddia edilemez.

İman, namaz, zekât, oruç ve hac konuları, dilimizde ilmi hal bilgileri dediğimiz, her Müslüman ferdin bilip uygulamakla yükümlü olduğu ve bilgisizliğin affedilmediği alanlardır. Onun için her Müslüman fert, kendisine farz-ı ayın olan bu bilgileri öğrenmek zorundadır.

Bu hadise bakarak, beş esastan birini terk edenin Müslüman olmayacağı sonucu çıkarılamaz. Şu kadar var ki bunlardan birini inkâr eden veya terk etmeyi helal sayan kimse mümin ve Müslüman kabul edilmez. İnkâr etmeyerek veya helal saymayarak yerine getirmeyen büyük günah işlemiş olur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İslam'ın şartlarından herhangi birini inkâr eden kimse mümin sayılmaz.
2. İslam'ın şartlarından birini inkâr etmeyerek ve terkini helal saymayarak yerine getirmeyen büyük günah işlemiş olur.
3. Hadiste sayılan beş esas İslam'ın ana esasları olup, İslam sadece bunlardan ibaret değildir.

İCABET VAKTİ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ
يَوْمَ الْجُمُعَةِ ، فَقَالَ:
« فِيهَا سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ ، وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللَّهَ شَيْئًا ،
إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cuma gününden söz ederek şöyle buyurdu:
“Cuma gününde bir zaman vardır ki şayet bir Müslüman namaz kılarken o vakte rastlar da Allah’tan bir şey isterse, Allah ona dileğini mutlaka verir.”³²

Açıklamalar

Cuma gününe büyük değer kazandıran özelliklerden biri, duaların geri çevrilmeyeceği mübarek bir vaktin bu günde bulunmasıdır. Cenâb-ı Hakk'ın kullarına olan sayısız lutuflarından biri de, onlara böyle müstesna fırsatlar vermesidir. Rabbimiz, böyle eşsiz zamanlar ve fırsatlar yaratmak

32 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1158 (Buhârî, Cum`a 37, Talâk 24, Daavât 61; Müslim, Müsâfirîn 166, 167, Cum`a 13-15. Ayrıca bk. Tirmizî, Cum`a 2; Nesâî, Cum`a 45; İbni Mâce, İkâmet 99)

Açıklamalar

suretiyle kullarına olan sevgisini göstermekte ve ahireti kazanmak için gayrete gelmelerini beklemektedir.

Duaların kabul edildiği bu vakit imamın minbere çıktığı andan namazın kılındığı zamana kadarki süre içinde bulunsa bile, Müslümanlar câmide oturup hutbeyi dinlerken namaz kılıyormuş gibi sevap kazanırlar. İmamın hutbede bulunduğu sırada konuşmayı veya manasız bir işle uğraşmayı yasaklayan hadislerin hikmeti bir kere daha anlaşılmaktadır. Müslümanlar bu değerli zamanı manen uyanık ve şuurlu olarak geçirmelidir.

Resûl-i Ekrem Efendimiz bu vaktin pek kısa bir zaman diliminden ibaret olduğunu anlatmak üzere, başparmağının içini orta ve küçük parmaklarının ortasına koyarak mübarek eliyle işarette bulunmuştur. Bu da bizim cuma gününü, özellikle yukarıdaki hadislerde belirtilen zaman dilimini, son derece uyanık geçirmemizi gerekli kılmaktadır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Cuma günü, içinde duaların kabul edildiği zamanın da bulunduğu çok mübarek bir gündür.
2. Cuma gününü, duaların kabul edildiği zamanı yakalama ümidiyle ibadet ve dua ile geçirmelidir.
3. Duaların kabul edildiği saat, birçok sahabe ve büyük imamların da belirttiği gibi, muhtemelen imamın hutbeye çıktığı an ile cumanın farzının kılındığı zaman arasında veya ikinci namazı ile güneşin battığı vakit arasındadır.

RAMAZAN AYININ DEĞERİ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
« مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Kim, faziletine inanarak ve karşılığını Allah’tan bekleyerek ramazan orucunu tutarsa, geçmiş günahları bağışlanır.”³³

Açıklamalar

Amel ve ibadetlerin makbul olabilmesi için iki önemli şart vardır. Bunlardan birincisi Allah’a iman; ikincisi, ihlas ve samimiyet. Yani bir işi Allah rızasını gözeterek, karşılığını sadece Allah’tan bekleyerek yapmak, riya ve gösterişe kaçmamak. Bu iki husus hadisimizde iman ve ihtisab kelimeleleriyle ifade buyurulmuştur.

33 Riyâzü’s-Sâlihîn, Hadis No: 1122 (Buhârî, İmân 28, Savm 6; Müslim, Sıyâm 203, Müsâfirîn 175. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Ramazan 1, Savm 57; Tirmizî, Savm 1, Cennet 4; Nesâî, Sıyâm 39; İbnî Mâce, İkâmet 173, Sıyâm 2, 33)

Açıklamalar

“İnsan, inanmadan nasıl ibadet eder?” diye bir soru akla gelebilir. Doğrudur. Ne var ki gerçekten inanmadığı halde inanmış görünüp şu veya bu gerekçeyle birtakım güzel işler ve ibadetler yapanların varlığı da bir gerçektir. Öte yandan insan, bir şeyin hak ve doğru olduğuna inanır ve yapar. Fakat ihlas ve samimiyetle değil, riya, gösteriş, korku, itibar vs. gibi birtakım geçici gerekçelerle yapar. Bu tür davranışlar her ne kadar ibadet ve iyilik gibi görünse de, onları işleyen maksadına ulaştırıcı nitelik ve kıvama sahip değildir. Daha açık bir ifadeyle bu davranışlar makbul değildir.

Âlimler “geçmiş günahları” ifadesini küçük günahlar diye yorumlamışlardır.

“Kim ramazan orucunu tutarsa...” ifadesinden anlaşılacağı gibi, ramazanın tamamını tutarsa demektir. Bağışlanacak günahı olmayan kimseler için de derecelerinin yükselmesine sebeptir. Nitekim peygamberler bu durumdadır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Ramazan orucunu inanarak ve karşılığını Allah’tan umarak tutmak, geçmiş günahlardan arınma sebebidir.
2. Allah’a iman etmek ve mükâfatını O’ndan beklemek (ihtisab) her ibadetin sıhhat ve makbuliyet şartıdır.

TERAVİH NAMAZI

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
« مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Kim ramazanın faziletine inanarak ve sevabını Allah’tan bekleyerek teravih namazını kılsa, geçmiş günahları bağışlanır.”³⁴

Açıklamalar

Ramazán gecelerinde kalabalık cemaatler halinde büyük bir coşku ile kılınan teravih namazı, aslında teheccüd gibi bir gece namazıdır (kıyâ-mü'l-leyl). Teravihe, ramazan namazı da denilmektedir. Ramazan gecelerinde kılınan bu namazın, dinî bir görev olduğuna inanarak ve karşılığını Allah'tan bekleyerek kılınması halinde, geçmiş günahların bağışlanmasına vesile olacağı müjdesi verilmektedir.

Ebû Hüreyre (ra), Hz. Peygamber'in kendilerini bu namazı kılmaya teşvik ettiğini, bu konuda sürekli tavsiyede bulunduğunu fakat bunu farz kılmadığını bildirmektedir. Bu da, teravih namazının nafile bir namaz olduğunu ortaya koyar. Teravih, nafile bir namaz olmakla beraber, Hz. Peygamber bu hadisleriyle onu, âdeta imandan bir parça saymıştır. Öncelikle bizzat kendisi, birkaç gece dışında teravihi yalnız başına kılmaya devam etmiştir. Sonra da “Dini bir görev olduğuna inanarak ve riya karıştırmayarak Allah rızası için kılanların geçmiş günahlarının bağışlanacağını” as-

34 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1190 (Buhârî, İmân 37; Müslim, Mûsâfirîn 173, 174. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Ramazan 1; Tirmizî, Savm 1; Nesâî, Kıyâmü'l-leyl 3, Savm 39, 40, İmân 31, 32; İbnî Mâce, İkâmet 173, Sıyâm 3, 39, 40)

Açıklamalar

habına duyurmuştur. Teravih namazının önemini dikkate alan İmâm-ı Âzam Ebû Hanîfe onun “sünnet-i müekkede” olduğuna hükmetmiştir.

Teravih namazı, ramazan gecelerinde yatsı namazından sonra kılınır. Hz. Peygamber birkaç gece cemaatle kıldırıktan sonra, cemaatle edâ edilmesi farz kılınır da Müslümanlar onu yerine getirmekte güçlük çekerler endişesiyle, cemaatle kıldırmaı terk etmiş ve ashabına evlerinde kılmalarını tavsiye etmiştir. Teravih namazı, Hz. Ömer’in halifelîği zamanında onun emri ile mescitte cemaatle 20 rekât olarak kılınmaya başlanmıştır. O günden bu yana da cemaatle kılınmaktadır. Bizzat Hz. Ömer’in ifadesiyle gerçekten “Teravihin cemaatle kılınması her yönüyle çok güzel bir âdet olmuştur.”

Teravih namazının sekiz rekât olarak kılındığına dair sahih rivayetler vardır. Bu sebeple teravihin sekiz rekâtı sünnet-i râtime yani “farz namazlarla birlikte kılınan sünnetler” hükmündedir.

“Ramazanın şeref ve faziletine inanarak ve Allah Teâlâ’nın hoşnutluğunu dileyerek” kılınacak teravih namazını bir an önce bitirmek için gereksiz bir acelecilik göstermek asla doğru değildir. Hiçbir din görevlisi teravih namazını çabucak kıldırma suretiyle kendisine “ekspres imam” veya “jet imam” dedirtmemelidir. Bu sebeple cemaati yormadan ve bıktırmadan mutedil bir şekilde en fazla dört rekâtta bir selâm vermek suretiyle kıldırma münasip olur. Teravihi hatim ile kıldırma imamlar, buna alışık olmayanları güç durumda bırakmamak için daha önceden durumu câmilerinin uygun bir yerinde ilan etmelidirler.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Ramazan gecelerini teravih namazı kılarak değerlendirmek Hz. Peygamber döneminden beri ümmet-i Muhammed’in güzel bir geleneğidir.
2. İnançla ve sevabını Allah’tan bekleyerek kılınacak teravih namazı, geçmiş günahların bağışlanmasına vesile olur.
3. Teravih namazının nafile ibadetler içinde özel bir önemi bulunmaktadır.

KUTLU İLİM YOLCULUĞU

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
« مَنْ خَرَجَ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ ، فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى يَرْجِعَ »

Hadisin Türkçesi

Enes radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:
“İlim tahsil etmek için yolculuğa çıkan kimse, evine dönünceye kadar Allah yolundadır.”³⁵

Açıklamalar

Allah yolunda cihadın gayelerinden birisi de insanlara İslam'ı duyurup ulaştırmaktır. Bunun en önemli vasıtası ilimdir. İlim tahsilinin ve bunun için yola çıkmanın faziletinden bahseden pek çok hadis vardır. Allah yolunda cihada çıkan kimseye evine dönünceye kadar her adım için sevap

35 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1388 (Tirmizî, İlim 2)

Açıklamalar

yazıldığı gibi, ilim tahsili için yola çıkana da evine ve yurduna dönünceye kadar aynı şekilde sevap yazılır. Bunun da bir nevi Allah yolunda cihad sayılacağına bu hadisimiz bir kere daha şahitlik etmektedir.

İslam dini, Müslümanları ilim ve hikmet nerede ise, onu bulup öğrenmeye ve bu uğurda hiçbir fedakârlıktan çekinmemeye teşvik eder. İlim tahsili için bitmez tükenmez yolculuklar yapan pek çok âlim vardır. Hadis ravilerine dair eserlerde tahsil uğrunda çok yolculuk yapanlar için “rah-hâle” ve “cevvâle” gibi nitelemeler kullanılır. Bu iki tabirin anlamı, durmadan yolculuk yapan ve yeryüzünü dolaşan demektir. Bu kişilerin gayesi sadece ilim öğrenip öğretmekten ibaretti. Onların birçoğu bu yolculuklar esnasında hayatlarını kaybetmiş ve doğup büyüdükları diyarlardan çok uzaklarda gömülmüşlerdir.

Peygamber Efendimizin şu hadisi bu gerçeği âdeta taçlandırmaktadır: “Bir kimse İslam’ı ihya edip yaşatmak için ilim tahsil ederken ölürse, onunla peygamberler arasında sadece bir derece vardır” (Dârimî, Mukaddime 32).

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İlim öğrenmek, Allah yolunda cihadın bir çeşididir. İlim öğrenen kişiye Allah yolunda cihad edenin eciri gibi sevap verilir.
2. Allah yolunda cihad eden mücahide karşı gösterilen sorumluluk, Allah rızası için ilim öğrenen kimseye de aynen gösterilir.

PEYGAMBERİMİZ'İN DİLİNDEN DUALAR

عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:
«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْبُخْلِ وَالْهَرَمِ، وَعَذَابِ
الْقَبْرِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ، وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَمِنْ
نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ، وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا»

Hadisin Türkçesi

Zeyd İbni Erkam'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle dua ederdi:

“Allah’ım! Acizlikten, tembellikten, cimrilikten, ihtiyarlayıp ele avuca düşmekten ve kabir azabından sana sığınırım... Allah’ım! Faydasız ilimden, ürpermeyen gönülden, doyma bilmeyen nefisten ve kabul olunmayan duadan sana sığınırım.”³⁶

Açıklamalar

Peygamber Efendimiz; acizlikten, tembellikten, cimrilikten, ihtiyarlayıp ele güne muhtaç olmaktan ve kabir azabından Allah’a sığınmaktadır. Bu hallerden Cenâb-ı Hak’a her vesileyle sığınmıştır.

Efendimiz duasında; her biri insan için felaket olan dört şeyi dile getirmekte ve onlardan Allah’a sığınmaktadır.

Açıklamalar

Faydasız ilim, insanın ahlâkını, söz ve davranışlarını güzelleştirmeye, dini Allah'ın istediği gibi yaşamaya götürmeyen ilimdir. Esasen ilim Cenâb-ı Hakk'ın sıfatlarından biri olduğu için kötülenmez. İlmî kötü ve faydasız kılan sebepler vardır. Bu sebeplerin en önemlisi de onun hem insanın kendine hem de başkalarına zarar vermesidir. Meselâ büyücülük ve falcılık da birer ilimdir. Ama bu ilimlerle uğraşan kimse başkalarına kötülük yapmakla kalmaz, en kıymetli sermayesi olan ömrünü de boşuna tüketip gider.

Ürpermeyen gönül, yanında Allah'ın adı veya ayetleri anıldığı zaman duygulanmayan kalp ve bunun sonucu olarak kendisine çeki düzen vermeyen insan demektir. Peygamber Efendimiz "Allah'tan en uzak kimselerin katı kalpliler olduğunu" bildirmektedir (Tirmizî, Zühd 62). Allah Teâlâ da böyle kimseleri "Allah'ı zikretme konusunda kalpleri katılaşmış olanların vay haline" (Zümer suresi (39), 22) diye tehdit etmektedir.

Doyma bilmeyen nefis, Allah'ın verdikleriyle yetinmeyen, açgözlü oluşu sebebiyle dünyalık biriktirmekten usanmayan veya yiyip içtikleriyle yetinmeyen nefis demektir ki böyle bir nefis şüphesiz insanın en büyük düşmanıdır.

Kabul olunmayan dua, Cenâb-ı Hakk'ın rızasını kazanmaya lâyık bir hali bulunmayan kimsenin ağzından çıkması sebebiyle hep reddedilip geri çevrilen dua demektir. Yüce Rabbim bizleri böyle bir muameleye uğramaktan muhafaza buyursun (Âmin).

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Resûl-i Ekrem Efendimizin Allah'a sığındığı bu şeylerden biz de O'na sığınmalıyız.
2. Allah korkusu gönüllerimize hâkim olmalı, daha çok şey öğrenmeli ve öğrendiklerimizi yaşamalıyız.
3. Allah'ın adı ve buyrukları anıldığı zaman kalbimiz heyecanlanmalı ve duygulanmalıyız; nefsimiz yiyip içtiklerine doymuyor ve daha çok dünyalık istiyorsa, hayatımızı yeniden gözden geçirmeli ve iyi bir Müslüman olmaya daha çok gayret etmeliyiz.

DİLİ KORUMAK

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
« مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكَلِّمْ خَيْرًا ، أَوْ لِيَصْمُتْ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah’a ve ahiret gününe inanan, ya hayır söylesin ya da sussun.”³⁷

Açıklamalar

Allah’a ve ahiret gününe inanan kimselerin engin bir sorumluluk duygusu taşıdığı açıktır. Hepimizin bildiği gibi disiplin, ahiret sorumluluğu ile yakından alâkalıdır. Hesaba, ceza ve mükâfata inanmış bir insan, hesap günü mahcup olmamak için öncelikle diline sahip olacak ve hayatını daha dikkatli yaşayacaktır. Hadisimizde dili korumanın; ya hayır

37 Riyâzü’s-Sâlihîn, Hadis No:1514 (Buhârî, Edeb 31, 85, Rikak 23; Müslim, Îmân 74, Lukata 14. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 123; Tirmizî, Kırâmet 50)

Açıklamalar

söylemek ya da sükût etmek gibi iki yolu olduğu bildirilmektedir. Her sorumlu insanın, iyilik ve hayır olduğu açıkça belli olan sözlerin dışındaki tüm sözlerden dilini koruması uygun olur. Hatta yerine göre konuşmanın ve susmanın eşit bir durum arzetmesi halinde, susmak sünnettir. Çünkü mübah bir söz bile bazen haram veya mekruh bir durumla neticelenebilir. Halkımızın “Korkulu rüya görmektense uyanık durmak yeğdir” dediği gibi, böyle muhtemel bir tehlikeden uzak kalabilmek için sükût etmek daha akıllıca olur.

Şuna da işaret edelim ki hayır söylemek veya sükût eylemek, imanın aslının değil, olgunluğunun göstergesidir. Hadisimizin ifadesi, ya doğru konuşmak veya susmak konusuna son derece dikkat edilmesini tembih maksadına yöneliktir.

“Allah’a ve ahiret gününe inanan” diye başlayan daha birçok hadis bulunmaktadır. Bu, Resûl-i Ekrem Efendimizin bir eğitim ve irşat üslubudur. Bu üslubun, ehemmiyetine binâen dilin korunması konusunda da kullanıldığını görmekteyiz.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz konuların özelliklerine göre üslup kullanır.
2. Hayır söylemek veya sükût eylemek, Müslüman’ın ağız disiplinin gereği ve iman bakımından olgunluğunun göstergesidir.
3. Konuşmanın veya susmanın hangisi hayırlı ise, onu yapmak gerekir. Eşitlik halinde susmak sünnettir.

ÖZÜMÜZÜN VE SÖZÜMÜZÜN BİR OLMASI

عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
 « إِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ ، وَإِنَّ الرَّجُلَ
 لَيَصْدُقُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدِّيقًا ، وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ
 وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ
 كَذَّابًا »

Hadisin Türkçesi

Abdullah İbni Mes'ûd radiyallâhu anh'dan rivayet edildiğine göre Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Şüphesiz ki sözde ve işte doğruluk hayra ve üstün iyiliğe yöneltir. İyilik de cennete iletir. Kişi doğru söyleye söyleye Allah katında siddik (doğrucu) diye kaydedilir. Yalancılık yoldan çıkmaya (fucûr) sürükler. Fucûr da cehenneme götürür. Kişi yalancılığı meslek edinince Allah katında çok yalancı (kezzâb) diye yazılır”.³⁸

Açıklamalar

Hadiste, yalan konuşa konuşa insanın yalancılığı âdeta meslek edineceği, yalana iyice alışacağı, yalana alışan insanın da fucûr denilen her türlü kötülüğe hazır hale geleceği bildirilmektedir. Fucûrun ise insanı cehenneme götüreceği anlatılmaktadır. Bu tespit, yalan konusunda son derece dikkatli olunması için çok ciddi ve açık bir uyarıdır. Yalanın küçüğü büyüğü olmaz demektir. Ayrıca yalancılığın ve sahteciliğin İslam'da yeri olmadığını ortaya koymaktadır.

38 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1545 (Buhârî, Edeb 69; Müslim, Birr 103-105. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 80; Tirmizî, Birr 46; İbni Mâce, Mukaddime 7; Dua 5)

Açıklamalar

Yalancılığı âdet edinen kişinin Allah katında “kezzâb” diye tescil edilmesi, yalanın insanı ne kadar ağır ve kötü bir duruma düşürdüğünü göstermektedir. Ahirete ait sonuç ise, cehennem olmaktadır.

Bilindiği gibi yalan, dile ait bir alettir. Dil ise, kalbin sözcüsü olarak insanın tüm organlarını ve davranışlarını etkilemektedir. Diline -en azından- bilinçli olarak yalan söylememek konusunda hâkim olabilen kişi, büyük ölçüde kendisini, haber verilen kötü akıbetten korumuş demektir.

Hadislerde, hemen her konudaki yasağın ısrarla ahiret yönüne dikkat çekildiği görülmektedir. Müslüman için gerçek ve sonsuz olan hayat ahiret hayatıdır. Orada Müslüman'ı sıkıntıya sokacak olan her şeyden burada uzak kalmak ve böylece hem dünyada mutlu ve hem de ahirette mutlu olmaya bakmak en akıllıca iştir. Çünkü Müslüman, ahiretini ihmal etmeden dünyayı yaşayan insandır ve bu, onun diğer insanlardan en temel farkını oluşturmaktadır. Sorumluluk bilinci de ancak ahiret inancı ve hesap kaygısı olan kişilerde görülebilir.

O halde hem dünyada mahcubiyetlere sebep olması hem de ahirette cehenneme götürmesi düşünülerek yalana ve yalancılığa asla iltifat etmemek, müsamaha göstermemek, ondan mümkün olduğunca uzak kalmak ve doğru konuşup dürüst olmaya bakmak lâzım gelmektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yalan konuşmak haramdır.
2. Yalanı küçük gören ve işlemeye devam eden ona alışır ve sonunda yalancılar defterine yazılır.
3. Yalan, insanı her türlü kötülüğe sevk eder.
4. Fücûr denilen kötülükler de insanı cehenneme götürür.
5. İman ile yalan birbirine tamamen zıttır. Müslüman mümkün mertebe yalandan uzak kalmalı, doğru sözlülüğü ve dürüst davranışı seçmelidir.

MÜSLÜMAN MÜSLÜMANIN KARDEŞİDİR

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
« لَا تَقَاطَعُوا ، وَلَا تَدَابَرُوا ، وَلَا تَبَاغَضُوا ، وَلَا تَحَاسَدُوا ، وَكُونُوا عِبَادَ
اللَّهِ إِخْوَانًا . وَلَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ »

Hadisin Türkçesi

Enes radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Birbirinizle ilginizi kesmeyiniz, sırt dönmeyiniz, kin tutmayınız ve haset etmeyiniz. Ey Allah’ın kulları, kardeş olunuz. Bir Müslüman’ın, din kardeşini üç günden fazla terk edip küs durması helal değildir.”³⁹

Açıklamalar

Kardeşler toplumu olan İslam toplumunda, elbette ilişkilerin çok sık ve kardeşçe olması beklenir. Ama Müslümanlar da nihayet birer insandır. Çok farklı sebeplerle birbirlerine kırılmış, küsmüş olabilirler. Bu durumda, aslolan kardeşlik hukukunun yeniden tesisi için dinimiz bazı tedbirler almış ve bazı yollar göstermiştir. Küsülmemesi, şayet böyle bir noktaya gelinmişse, bunun en son sınırının üç gün olduğu belirtilmektedir. Bunun ötesinde isterse bir saat olsun küs durmanın helal olmadığı bildirilmektedir.

Günlük dünyalık işler ve ilişkiler sebebiyle birbirine kırılan iki Müslüman’ın, -ciddi bir dinî sebep söz konusu olmadığı sürece- en çok üç gün birbirlerinden uzak kalabilirler.

39 Riyâzü’s-Sâlihîn, Hadis No: 1595 (Buhârî, Edeb 57, 58, 62; Müslim, Birr 23, 24, 28, 30-32. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 47; Tirmizî, Birr 24; İbni Mâce, Duâ 5)

Açıklamalar

İki Müslüman birbiriyle karşılaştıkları zaman, biri yüzünü bir tarafa öteki diğer tarafa çevirir veya yollarını değiştirir ya da birbirlerini görmezden gelirlerse aralarındaki kardeşlik hukukunun göz ardı edildiği anlamına gelir. Bu derece birbirleriyle alakayı, selâmı sabahı kesmiş olarak en fazla üç gün geçirme hakları vardır.

Bilinmesi gereken gerçek şudur: Herhangi bir sebeple birbirine küsmüş iki Müslüman karşılaştığı zaman, kim önce selâm verirse, hayırlı olan odur.

Müslümanların birbiriyle olan münasebetlerinin yeniden düzelmesini sağlayacak ilk adımı atan, ilk sözü söyleyen, ilk kez selâm veren kişi, elbette ötekinden daha hayırlıdır. Çünkü yaptığı iş, toplumun tamamına yönelik ilişkileri onarmak ve iyileştirmek demektir. Müslümanlar arası ilişkiler selâm ile başlar. Onun için de selâmı ilk verenin daha hayırlı olduğu bildirilmiştir.

Her pazartesi ve perşembe günleri kulların amelleri Allah'a arz olunur ve yüce Rabbimiz şirk dışında kalan günahlardan dilediğini bağışlar. Birbiriyle küs iki Müslüman'ın ameli arz olununca görevli meleklerle bunların amellerinin kabulünü aralarını düzelttikleri zamana kadar erteleyin, buyrulur. Yani işledikleri iyi kötü bütün amelleri bekletilir, kabul ve af muamelesine tabi tutulmaz.

Sevgili Peygamberimizin haber verdiği bu işlem, bir Müslüman için ne kadar ağır bir durumdur. Bu ağır durumdan kurtulmak için, yegâne yol, dargın olduğu kişilerle derhal barışmaktır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslümanlık, toplumda kardeşliği esas alan bir dindir.
2. Müslümanlar birbirleriyle en fazla üç gün üç gece dargın durabilirler.
3. Küslerin en hayırlısı karşılaştıkları zaman önce selâm verendir.
4. Birbiriyle dargın olan Müslümanların amelleri, barıştıkları zamana kadar ilahi huzurda bekletilir, kabul veya af muamelesine tâbi tutulmaz.

MÜSLÜMANIN BASİRETİ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
« لَا يَلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرِ مَرَّتَيْنِ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Mümin bir yılın deliğinden iki defa ısırılmaz.”⁴⁰

Açıklamalar

Efendimiz aleyhisselâm, bu hadîs-i şerîfî, Cahiliye devri şairlerinden Ebû Azze'ye söylemiştir. Asıl adı Amr İbni Abdullah el-Cümahî olan bu Mekkeli şair, Bedir Gazvesi'nde esir alınıp Resûlullah'ın huzuruna getirildiği zaman boyun büküp halini Resûlullah'a arzetti: “Sen de biliyorsun ki benim fıde verecek malım mülküm yok, çoluğu çocuğu haddinden fazla

40 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1603 (Buhârî, Edeb 83; Müslim Zühd 63. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 29; İbni Mâce, Fiten 13

Açıklamalar

fakir bir adamım. Şayet lütfeder beni serbest bırakırsan, söz veriyorum artık aleyhinde bulunmayacağım.” dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kendisini serbest bırakınca, onu metheden bir de kaside söyledi.

Ertesi yıl müşrikler Uhud Gazvesi’ne hazırlanırken, Hz. Peygamber’e söz verdiği için bu savaşa katılmayacağını ifade etti; fakat kendisine vaat edilen maddi imkânlarla dayanamayıp savaşa katıldı. Hatta müşrikleri Müslümanlarla savaşmaya teşvik eden şiirler söyledi. Ama bu savaşta yine Müslümanlara esir düştü. Bağışlanması için dil dökmeye başlayınca, Resûlullah Efendimiz işte bu hikmet dolu hadisi söyleyerek “Mümin bir yılan deliğinden iki defa ısırılmaz.” buyurdu.

Mümin dikkatli ve uyanık insandır. Kendisine hile yapan, tuzak kuran, kendisini oyuna getirmek isteyenlerin oyununa gelmez. Dikkatsizlik veya tedbirsizlik sebebiyle bir defa aldatılsa bile, ferasetini kullanarak ikinci defa aynı tuzağa yakalanmaz. Mümin, halim selim bir insandır. Gerktiğinde karşındakini bağışlar, yapılan kusurları büyütmez. Ama biri kendisini kandırmaya kalkar, o da bunu fark ederse, bu defa İslam’ın izzetini korumak için bu hilekârı bağışlamaz, ona haddini bildirir. Nitekim bir başka hadiste Hz. Âişe annemizden öğrendiğimize göre Resûl-i Ekrem Efendimiz, “Allah’ın yasakları çiğnenmediği sürece şahsı adına hiçbir şeyden dolayı intikam almamış, ama Allah’ın bir yasağı çiğnenmişse, bu hareketin cezasını mutlaka vermiştir.” Demek ki Müslüman Allah hakkı söz konusu olduğu zaman daha dikkatli ve titiz olacaktır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslüman, her konuda dikkatli ve uyanık olacaktır. Kendisini aldatmak isteyenlerin oyununa gelmeyecektir.
2. Bir defa yanıltılmış, aldatılmış, oyuna getirilmiş olsa bile, ikinci defa aynı oyuna gelmeyecektir.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Anadolu İmam Hatip Liseleri

**Kırk Hadis
Etkinlikleri
&
Yarışmaları**

**Peygamberimizden
Hayat Ölçüleri**

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"Bizden bir şey işitip, onu aynen işittiği gibi başkalarına ulaştıran kimsenin Allah yüzünü ağartsın..."

(Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1392; Tirmîzî, İlim, 7)

Ayrıntılı Bilgi: Okul Müdürlüğü & Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

**#KırkHadis #PeygamberimizdenHayatÖlçüleri #AİHL #AnadoluİHL
#AnadoluİmamHatipLisesi #DÖGM #DinÖğretimiGenelMüdürlüğü**

Millî Eğitim Bakanlığı
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

MEB Beşevler Kampüsü F Blok Yenimahalle/ ANKARA

Telefon: 0 (312) 413 35 35

Belgegeçer: 0 (312) 223 85 76

Web: <http://dogm.meb.gov.tr/>

e-posta: dogm@meb.gov.tr